

Riksdagens protokoll

2005/06:138

Fredagen den 9 juni

Kl. 09.00 – 13.00

Protokoll
2005/06:138

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Sonja Fransson* (s) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 1 augusti.

Kammaren biföll denna anhållan.

2 § Meddelande om partiledardebatt

Talmannen meddelade att partiledardebatt skulle äga rum *torsdagen den 15 juni kl. 09.00*.

Meddelandet hade delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2005/06:FPM99 Luftfartsavtal mellan EU och USA *KOM(2006)169* till utrikesutskottet

4 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2005/06:209 och 212 till trafikutskottet

2005/06:214 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelse

2005/06:213 till arbetsmarknadsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelse skulle förlängas till *måndagen den 9 oktober*.

Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Detta är det fjärde granskningsbetänkandet som konstitutionsutskottet avlämnar under detta riksdagsår – ett riksdagsår som för konstitutionsutskottet varit fyllt av granskningar.

Vi hade ett ärende i höstas som handlade om avvisningen till Egypten. Eftersom det i går var nyheter i pressen om Europarådets granskning av den så kallade *rendition* vill jag bara erinra om att ett enigt KU då sade att de avvisningar som skedde inte borde ha skett.

Vi har också haft den systemgranskning av regeringen och Regeringskansliet som vi har varje höst.

Tidigare i vår hade vi det största ärendet som väl KU haft, nämligen det om tsunamin.

Nu har vi 38 anmälningar som vi har tagit upp till behandling och som vi nu presenterar och lägger fram för kammaren.

Vi har kunnat konstatera att vi i allt väsentligt varit eniga i de här granskningarna. Det finns vissa undantag, men totalt sett får man nog säga att utskottet har varit mycket enigt i sin bedömning. Det tycker jag är en stor styrka därför att det gör att den typ av bedömningar vi gör får den tyngd som ligger i att enigt kunna göra detta. Det visar också att hela idén och föreställningen om att det är ett slags partipolitisk batalj vi utför i KU i grunden är fel. Vi väljer att granska utifrån ett konstitutionellt perspektiv. Då är det naturligt att vi många gånger hamnar i en likartad ståndpunkt, oavsett vilka partier vi representerar.

Jag tänkte inledningsvis bara erinra om åtta av de 38 ärenden där KU har lite synpunkter, ibland kritik och ibland uttalanden.

Det första ärendet är kanske särskilt viktigt för riksdagen själv. Det gäller då den belastning av propositioner som har skett under en mycket kort tid, under tre veckor i mars. KU uttalar att det behövs ytterligare initiativ för att se till att anhopningen av propositioner upphävs så att man får propositioner i en mera rimlig ordning.

Detsamma gäller frågan om lämnade interpellationssvar. Där konstaterar vi att andelen för sent lämnade svar är lika stor. Dock har tidsutdräkten minskat, så det är nu en mindre fördröjning än tidigare. Men vi hävdar att svar bör lämnas inom tidsfristen.

Den fråga som kanske är den viktigaste och där kritiken har varit skarpast gäller militärövningen Snowflake. Sverige bjöd in andra länder till en militärövning som genomfördes tidigare i år. KU kan inte dra någon annan slutsats än att regeringen har brustit i sina rutiner för beredningen av militärövningen. Regeringens utgångspunkt har varit att de personer från andra länder som deltar i övningen tillsammans med Sverige inte ska ha gjort sig skyldiga till krigsförbrytelser, tortyr eller brott mot mänskligheten. Försvarsministern har dessutom gett uttryck för

uppfattningen att krigsförbrytare som ändå kommer till Sverige ska kunna lagföras här.

KU finner att försvarsministerns uttalande är anmärkningsvärt med hänsyn till att åklagare har konstaterat att man inte kan göra en saklig prövning med hänsyn till att officeren i fråga hade immunitet. Det innebär att den sakliga bedömningen av huruvida Helsingforskommitténs anklagelse, och för den delen också Regeringskansliets uppgift att det inte förhöll sig på det sättet, inte har kunnat prövas av åklagare eller av domstol.

Nästa punkt på min lista gäller statsministerns uttalande om anledningen till avvisningen av de två egyptierna. Där uttalar KU att särskild försiktighet borde ha iakttagits, särskilt när det gäller uttalanden som kan vara till skada för den enskilde. Dessutom bör uttalandena vara korrekta.

Återigen vill jag erinra om att vi gjorde den granskningen i höstas och sade att den avvisningen inte borde ha skett. Det är alltså en granskning som inte finns med i det här betänkandet.

Nästa punkt som jag kort vill nämna gäller en anmälan mot vice statsminister Bosse Ringholm vad gäller att han inte har deltagit i EU-nämndens sammanträden. Där erinrar vi om vårt uttalande om att statsråd bör närvara i EU-nämnden. Det kan finnas undantag för detta, men då bör det finnas starka skäl.

Nästa punkt, herr talman, gäller Riksutställningars omlokalisering. Där konstaterar vi att regeringen har uppfyllt beredningskravet. Men vi finner att ärendet var, som vi säger, anmärkningsvärt forcerat, inte minst med hänsyn till berörda intressenter.

Det finns en punkt där vi mer gör ett uttalande än en bedömning. Det gäller då frågan om statliga bolags medlemskap i arbetsgivarorganisation. Där säger vi, för att ta det mycket tydligt: Att regeringen eller enskilda statsråd skulle styra de statliga bolagen genom uttalanden i medier eller inlägg i den offentliga debatten är inte förenligt med aktiebolagslagens regler om ägarstyrning. Det får förutsättas att de statliga bolagen som inte står under utskottets granskning följer aktiebolagslagen.

Det är det uttalande vi gör med anledning av detta ärende.

Slutligen, herr talman, har vi vad som också är en uttalandefråga. Det gäller det uttalande som Morgan Johansson gjorde med anledning av de asylsökande barnen. Där säger vi, med anledning av att det fanns en polisanmälan, att det i den situation som uppstått efter polisanmälan fanns ett intresse för att statsrådet skulle ge en kommentar. Men han hade kunnat avstå. I varje fall borde han ha uttalat sig med större försiktighet.

Det här ärendet har vissa likheter med det tidigare som gällde statsministern. Man kan väl säga att det är två saker som förenar här. Statsråd får vara mycket återhållsamma med yttranden som gäller enskilda personer. I och för sig gäller det inte unikt för statsråd, utan ibland gäller det också socialsekreterare och andra som inte kan svara med samma mynt – om jag får använda det uttrycket. Som företrädare för det offentliga får man ibland vara mycket återhållsam. Även om man kan ha goda skäl kan man inte alltid få säga dem.

Detta, herr talman, var en kort redogörelse för detta betänkande.

Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att det här är ett av de mest eniga betänkanden som konstitutionsutskottet har presenterat i sitt granskningsarbete, i varje fall under de åtta år som jag kan överblicka.

Det gångna året har, precis som Göran Lennmarker framhöll, varit arbetstyngt och präglats av mycket granskningsarbete. Det har gällt avvisningen av två egyptier, flodvågen, det administrativa betänkandet och också det här betänkandet. Men hela arbetet har faktiskt präglats av en påtaglig enighet. Både i frågan om egyptierna och i granskningen av regeringens hantering av flodvågskatastrofens effekter resonerade sig utskottet fram till eniga bedömningar, vilket enligt min uppfattning är till stor nytta för konstitutionsutskottets granskningsarbete och den uppfattning som människor i allmänhet har om den verksamheten.

Betänkandet som vi nu har framför oss präglas också av en påtaglig enighet. Det har sedan det publicerades vid några tillfällen kritiserats just för att det inte är större oenigheter. Det har sagts att det måste vara något fel i själva granskningsarbetet om moderater och socialdemokrater kan vara överens. Jag skulle vilja ta det här tillfället i akt att säga att det är en felaktig utgångspunkt i själva resonemanget, därför att granskningsarbetet här bygger ju inte i första hand på en regeringssida och en oppositionssida, utan det har sin utgångspunkt i de konstitutionella aspekterna. Det är väl inte helt förnuftigt ur statsvetenskaplig synpunkt att vara oense om konstitutionella förhållanden bara därför att man har den ena eller andra typen av partibok.

Jag tycker att konstitutionsutskottets samlade arbete under året ger anledning till efterföljd också i de fortsatta verksamheterna i utskottet. Jag tror nämligen att det är bra om utskottet kan samlas kring tanken på att det ska kritiseras när statsråd har begått misstag ur konstitutionell synpunkt. Men det ska inte kritiseras bara därför att det är ett socialdemokratiskt statsråd som har sagt eller gjort någonting eller omvänt, om det är en annan färg på regeringen, bara därför att det är ett borgerligt statsråd som har gjort på det ena eller andra sättet. Det är den gemensamma värdegrunden, den konstitutionella utgångspunkten, som ska vara vägledande för arbetet i konstitutionsutskottet. Då kan också utskottet spela en väsentlig roll i den viktiga kontrollen av statsmakten, som ju har ålagts utskottet i grundlagen. Det hindrar ju inte att utskottet får ett stort antal anmälningar. Ibland kan man väl tycka att en och annan anmälare skulle kunna gå tillbaka lite grann och se vad utskottet har sagt om snarlika förhållanden för att sedan kunna konstatera att det inte finns grund för en konstitutionell kritik. Samtidigt är det naturligtvis frestande att få tidningsrubriker om att det ena eller det andra statsrådet blir KU-anmält. Det är ju betydligt svårare att få en tidningsrubrik om resultatet av de flesta av KU-anmälningarna, eftersom de i regel inte föranleder någon som helst åtgärd eller något uttalande från utskottets sida.

Jag tycker att ordföranden på ett hyggligt sätt har redogjort för huvudpunkterna i granskningsbetänkandet.

Låt mig säga att i frågan om Snowflake, den militära samövningen, är det en kritik som riktar sig mer mot handläggningen. Det är väl uppenbart att det är ett ganska komplicerat förhållande som reglerar frammande militärers deltagande i en sådan här övning på svenskt territorium eller omvänt om militärer deltar i övning på andra länders territorier i

förhållande till de åtaganden i konventionerna som länderna har skrivit på, att man ska ta fast och döma krigsförbrytare. Jag uppfattar regeringens uttalande om att man ska gripa och lagföra den som är skäligen misstänkt för krigsförbrytelser som ett generellt uttalande som naturligtvis är alldeles korrekt och att det var vissa svårigheter att göra den här avvägningen i förhållande till den immunitet som deltagare från Ryssland hade i den militära övningen.

Eftersom Göran Lennmarker också nämnde Dick Martys rapport i Europarådet och resonemangen kring den, vill jag konstatera att det inte var riktigt det som Dick Marty har granskat som konstitutionsutskottet granskade, utan det var själva regeringens beslut om avvisning. *Rendition*, som är huvudpunkten i Martys resonemang, är ju när en främmande makt utan närmare kontakt med regeringen eller de nationella myndigheterna gör gripanden och förflyttningar av medborgare av olika slag. Det var inte fallet här, utan här hade vi en rättslig process enligt vår lagstiftning.

Grunden för kritiken i utskottet handlar egentligen om två saker, som jag ser det. Det ena är att de garantier som fanns för att dessa två egyptier inte skulle utsättas för tortyr inte uppfylldes, vilket fanns anledning att kritisera. Det andra är att omständigheterna kring själva flygtransporten lämnar en hel del övrigt att önska, och relevanta myndigheter har sagt att detta inte ska upprepas. Jag vill säga detta så att man inte tror att Marty har granskat just det svenska förhållandet. Tvärtom framhålls den svenska regeringens i positiva termer i den meningen att man faktiskt öppet diskuterar vad som har förevarit, vilket markant skiljer sig från de regeringar i andra länder som är berörda av *rendition*-resonemangen och *rendition*-anklagelserna.

Jag konstaterar också att vi i det här betänkandet inte är oeniga om utnämningsfrågorna. Jag gör naturligtvis också det konstaterandet att vi nu inte har granskat frågan i dess totala dimension. I så fall hade vi kanske inte blivit eniga. Men jag tar den här enigheten som utgångspunkt för att Grundlagsutredningen, som har i uppgift att diskutera utnämningsfrågorna och försöka åstadkomma en större öppenhet i dessa, har en bra grund att arbeta vidare på. Vi får avvakta det resultat som Grundlagsutredningen kan komma fram till på den här punkten.

Herr talman! Med det här yrkar jag att kammaren lägger konstitutionsutskottets rapport till handlingarna.

Anf. 3 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Det är ju skolavslutningstider i dessa dagar, examenstider, och många elever, även om jag tycker att de är alltför få, lämnar i dag grundskolan och gymnasieskolan med slutbetyg i handen.

Också för regeringen är det dags att utfärda slutbetyg. I dag är det också för regeringen examensdags. Det är ju en hel mandatperiod som har gått sedan den nuvarande regeringen tillträdde. Den fråga som vi rimligen bör ställa oss i dag är vilket konstitutionellt slutbetyg vi ska ge den regering som i dag sitter.

Under de senaste åren har ett antal olika statsråd stått inför skranket i konstitutionsutskottet, ofta just i den här salen för övrigt, och flera har fått mer eller mindre skarp kritik. Jag tänker faktiskt göra ett litet axplock från de senaste åren.

Göran Persson har fått kritik för sin hantering av flodvågskatastrofen. Göran Persson har också fått kritik för sitt och regeringens utövande av utnämningmakten och för hur regeringen har handlagt utvisningen av egyptierna.

Bosse Ringholm fick redan första riksdagsåret kritik av utskottet för hur han hade hanterat riksdagens beslut om de så kallade 3:12-reglerna, pomperipossaeffekten för småföretagare.

Lena Sommestad har vid ett par tillfällen fått kritik av riksdagen och konstitutionsutskottet för att hon inte har verkställt av riksdagen fattade beslut.

Berit Andnor har av ett enigt konstitutionsutskott fått kritik för det så kallade Flickaprojektet där ett antal medieprofiler hängdes ut bland annat i Stockholms tunnelbana.

Ylva Johansson har fått kritik för sin hantering av flodvågskatastrofen. Detsamma gäller Laila Freivalds som också får kritik för flodvågskatastrofen.

Pär Nuder och Leni Björklund får också kritik för sin hantering av flodvågskatastrofen.

Thomas Östros har kritiserats för hur regeringen har styrt Vattenfall. Detsamma gäller Leif Pagrotsky, som också tillsammans med näringsminister Thomas Östros har fått kritiska synpunkter när det gäller utnämningpolitiken vid högskole- och universitetsstyrelser.

I årets granskning läggs ytterligare kritikpunkter till de kritikpunkter som har kommit under de här fyra åren. Jag tycker när den kritik som förs fram mot Leni Björklund är den som är allvarligast. Det handlar naturligtvis om sakförhållanden men också om hur försvarsministern uppträdde när hon befann sig vid utfrågningen i konstitutionsutskottet. Där var hon antingen okunnig om de förhållanden som borde ha varit allmänt kända också för Försvarsdepartementet eller vilseledde utskottet när hon frågades ut. Hon gav oriktiga uppgifter i utskottet antingen av okunnighet, eller så vilseledde hon utskottet. Jag låter andra ta ställning på den punkten.

Vi får konstatera att Leni Björklund under loppet av en rätt så kort tid, under ett antal månader bara, har fått kritik av utskottet på två punkter, både för hanteringen av flodvågskatastrofen och för hanteringen av ärendet Snowflake. Det är klart att försvarsministerns ställning är kraftigt undergrävd av den kritik som utskottet har gett.

Herr talman! Om vi blickar tillbaka på de senaste fyra åren och ser på regeringens konstitutionella hantverk tycker jag att man kan urskilja tre huvudtendenser.

Den första handlar om missbruket av utnämningmakten. Riksdagen har vid flera tillfällen tagit upp och granskat frågan. Det har kommit rapporter utanför riksdagen om hur det ser ut när det gäller utnämningens utövande. Rapport efter rapport, både utanför riksdagen och vid den granskning som konstitutionsutskottet har gjort, har visat att det finns en överrepresentation av socialdemokrater på ledande positioner i den svenska statsförvaltningen. Alla chefer är naturligtvis inte socialdemokrater, men av dem som har en partipolitisk bakgrund är en förkrossande majoritet socialdemokrater. Det är särskilt så inom de områden där det finns särskilt tunga myndigheter. På exempelvis Arbetsmarknadsstyrelsen och Försäkringskassan är det socialdemokrater som styr.

Frågan är: Är det här förenligt med de krav på sakliga grunder, förtjänst och skicklighet som finns angivna i regeringsformen? Om man tror att det enbart är socialdemokrater som är kompetenta att leda statliga myndigheter och att sitta i statliga bolagsstyrelser eller universitetsstyrelser är det rimligt att tänka sig att det är förenligt med den svenska grundlagen. Men om man har en annan uppfattning – att kompetensen att sitta i styrelser och leda statliga verk ska vara jämnt spritt över befolkningen, oavsett vilken partipolitisk bakgrund folk har – är det naturligtvis ett problem med den kraftiga överrepresentation som finns.

Det här är tecken på svågerpolitik, vänskapskorruption och kompisutnämningar som tyvärr har blivit allt vanligare i den svenska utnämningsspolitiken. Det är också i ljuset av de farliga förbindelser som utvecklats som vi ska se Göran Perssons mottagande av hedersdoktoratet vid Örebro universitet. Det handlar om tjänster och gentjänster. Det fanns ett antal socialdemokrater vid Örebro universitet som satt i styrelsen, och rektorn har en socialdemokratisk bakgrund. Det handlar om tjänster och gentjänster.

Riksdagen har riktat kritik mot detta vid flera tillfällen. Nu har statsministern alldeles på slutet, vilket välkomnas av ett enigt utskott, sagt att han kan tänka sig öppningar i utnämningsspolitiken. Det är förstås bra, även om det naturligtvis inte är tillräckligt.

Vi ska också komma ihåg när det gäller utnämningsspolitiken att mycket talar för att den svenska utnämningsspolitiken kan strida mot FN:s konvention mot korruption, artikel 7, där det talas om att det ska finnas öppenhet och insyn i utnämningssförfarandet. Jag tycker att det är rätt problematiskt och närmast pinsamt att vi inte ens är närheten av att kunna skriva på den konventionen mot korruption.

Den andra tendens som jag tycker att man kan urskilja handlar om regeringens nonchalans och arrogans mot riksdagen under de senaste fyra åren. I dag ligger 151 ärenden i Regeringskansliet där regeringen inte har verkställt riksdagens beslut. Under de senaste åren har vi haft flera rätt stora och viktiga frågor där regeringen inte har verkställt det riksdagen har fattat beslut om. Det handlar bland annat om den så kallade pomperipossafrågan. Det dröjde, och den förhalades även om den verkställdes till slut. Det handlar om den socialförsäkringsutredning där riksdagen tydligt och klart sade att man ville ha en parlamentarisk utredning men där regeringen ändå valde att tillsätta en ensamutredning.

Herr talman! Den tredje tendensen handlar om hur regeringen vid flera tillfällen oroväckande, tycker jag, har naggat yttrande- och tryckfriheten i kanten. Det handlar bland annat om det så kallade Flickaprojektet där ett enigt utskott gav framför allt socialminister Berit Andnor kritik.

Herr talman! Vad blir då slutbetyget över regeringens konstitutionella hantverk under de senaste fyra åren? Jag kan inte se annat än att regeringen ändå måste få ett underbetyg, Icke godkänd.

Herr talman! I september, närmare bestämt den 17 september, är det val. Val handlar förstås delvis om att man ska blicka framåt. Man ska titta på vilka visioner och idéer och ståndpunkter i sak som olika partier har. Man väljer för framtiden. Men det handlar också om att titta bakåt och utkräva ansvar för det som har varit, att fundera på om regeringen har skött sig i olika sakpolitiska frågor, om man tycker att regeringen har skött sig konstitutionellt med att ha efterlevt de bestämmelser som gäller.

Jag uppmanar alla väljare och medborgare att inte bara blicka framåt utan också titta bakåt. Tycker man att regeringen har skött sig i olika sakfrågor? Hur tycker man att regeringen har skött sig i de konstitutionella aspekterna? Ta chansen att utkräva det ansvaret den 17 september.

Anf. 4 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag uppmanar naturligtvis väljarna att rösta på de politiker som de har förtroende för. Men bortsett från det kan man konstatera att Tobias Krantz i vanlig ordning är mest intresserad av det som skiljer, inte av det som förenar, i konstitutionell synpunkt. Han betonar kraftigt varje yttrande om kritik.

Dessutom vill jag gärna säga att beträffande hatten, hedersdoktoratet vid Örebro universitet, är Folkpartiet ensamt om den konstitutionella aspekten i den frågan.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Tobias Krantz. Han säger att Socialdemokraterna är kraftigt överrepresenterade i utnämningarna och har en överrepresentation bland chefer i den statliga förvaltningen. Tobias Krantz har ägnat mycken tanke och tid åt de här utnämningarna. Vilken andel av statliga chefer ska Socialdemokraterna ha för att inte vara överrepresenterade? Vilken andel av de statliga chefsbefattningarna ska Socialdemokraterna ha? Det måste Tobias Krantz, som ju deltar i den grupp på allianssidan som har ägnat sig åt utnämningsfrågorna, kunna svara på. Vilken andel har ni tänkt att Socialdemokraterna ska ha, och vilken andel ska Folkpartiet ha bland de statliga cheferna?

Anf. 5 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Det är precis det som vi vill komma ifrån. I dag verkar den rådande principen i utnämningsspolitiken vara att Socialdemokraterna ska ha högsta möjliga andel. Min poäng är att vi ska komma bort från tanken att statliga chefer ska utnännas utifrån något slags kvotsystem. Det ska vara förtjänst och skicklighet som avgör när statliga chefer utnämns.

Frågan är: Hur ska vi kunna utvärdera den utnämningsspolitik som finns? Ett sätt hade varit, om det hade funnits dokumentation och öppenhet, att exempelvis i konstitutionsutskottet granska varje enskild tillsättning för att se om det hade gått rätt till. Det hade varit det allra bästa sättet. Nu finns inte den möjligheten därför att det mesta är hemligt. Det finns ingen dokumentation. Då har vi att utgå ifrån: Hur ser den totala bilden ut? Ja, den totala bilden ser ut så att bland de riktigt tunga posterna är det en förkrossande övervikt av socialdemokrater.

Vad ska man dra för slutsats av den statistik och de hårda fakta som finns? Ja, den slutsats jag kan dra är att det inte är rimligt att socialdemokrater är så förkrossande mer kompetenta att vara statliga chefer eller sitta i statliga bolagsstyrelser eller universitetsstyrelser. Det kan inte vara rimligt, givet att vi ställer kravet på förtjänst och skicklighet. Vi vill komma bort från tänkandet att vi ska ha olika andelar och kvoter. Vi vill slå vakt om den svenska förvaltningsmodellen och tanken om att det ska vara sakliga grunder som avgör. Bevisbördan ligger inte på mig. Det ligger på Göran Magnusson och den socialdemokratiska regeringen att stå upp för den förvaltningsmodell som ni säger att ni vill värna.

Vi ska senare ha en debatt om hedersdoktoratet, och får då chans att återkomma till den frågan. Men det är naturligtvis alltid bättre att vara fler som står bakom en ståndpunkt än att vara färre. Men jag tycker att vi har en stark ståndpunkt i sak. Det är djupt problematiskt att vi har ett sådant osunt förhållande mellan en del av den svenska statsförvaltningen, som ändå universitetet utgör, och den styrande exekutiva makten. Det är djupt problematiskt att det har gått till på det sätt som det har gjort i detta fall.

Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är Tobias Krantz som använder begreppet överrepresentation. Det leder tanken till andelar av statsförvaltningens chefer från olika partier och annat. Socialdemokraterna har aldrig stått för den uppfattningen att det ska fördelas efter något slags partiproportionalitet, utan det är Tobias Krantz som talar om överrepresentation. Och det leder tanken till att den grupp som Tobias Krantz tillhör på allianssidan har ett andelssystem för att fördela dessa poster. Det är ju helt i strid med grundlagen. Socialdemokraterna står för uppfattningen att chefer ska utnämnas utan andra hänsyn än förtjänst och skicklighet.

Utskottets majoritet har aldrig accepterat den linje som Tobias Krantz driver i dessa frågor. Sedan är det riksdagen med någon rösts övervikt som har ställt sig på Tobias Krantz sida. Och det finns anledning att påpeka att Tobias Krantz ibland är väldigt nogga med att tala om att det är ett enigt utskott. Men när han själv befinner sig i minoritet eller i knapp majoritet så är det inte lika viktigt att betona hur många som står bakom de olika ståndpunkterna.

Men det är Folkpartiet och kanske framför allt Tobias Krantz som driver frågan om överrepresentation och att det skulle finnas något slags andelssystem för de statliga befattningarna. Det är, som sagt, helt i strid med grundlagen. Vi som arbetar i Grundlagsutredningen har ingen tanke på att ändra grundlagen i dessa avseenden, utan här är det fråga om att hitta möjligheter till ökad öppenhet i denna hantering. Det är Grundlagsutredningens uppdrag. Det får jag diskutera med bland andra Daniel Tarschys och andra som företräder Folkpartiet i den utredningen.

Anf. 7 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! I praktiken har Socialdemokraterna förvandlat de fraser som står i regeringsformen, och som jag tror att de flesta av oss instinktivt ändå ansluter oss till, till någonting annat än det som står i regeringsformen. Det är ju det som är det grundläggande problemet.

Göran Magnusson måste ställa sig frågan: Är det verkligen förenligt med sunt förnuft och rimliga sannolikhetskalkyler att det i de flesta bodelsstyrelser, i de flesta universitetsstyrelser och på de ledande posterna i den svenska statsförvaltningen är nästan enbart socialdemokrater som är chefer? Är det verkligen rimligt att tänka sig det? Det är den frågan som vi måste ställa.

Jag avvisar varje tanke på att vi ska införa något slags kvotsystem. Det är precis det som vi vill komma bort från. Men i avsaknad av att vi inte kan granska varje enskild utnämning för sig just därför att det inte finns någon dokumentation, just därför att det inte finns någon öppenhet

och just därför att det inte finns någon insyn, så måste vi våga analysera statistiken och de övergripande hårda fakta som finns.

Vi gör likadant inom jämställdhetsdebatten. Vi säger att det finns en överrepresentation av män inom vissa yrken och i vissa chefspositioner. Inte leder det automatiskt till att vi måste ha kvotering eller positiv särbehandling. Det är i så fall en separat diskussion som man måste föra om det.

Jag konstaterar att det finns en överrepresentation av socialdemokrater i ledande positioner, och jag har inte hört att Göran Magnusson har motsagt detta. Jag drar av detta slutsatsen att regeringens utnämningsspolitik inte står i överensstämmelse med hur grundlagen var tänkt. Jag har inte hört någon argumentation från Göran Magnusson som motsäger det grundantagandet.

Göran Magnusson vet att riksdagen vid flera tillfällen har kritiserat regeringens utnämningsspolitik. Det är fem partier som har stått bakom detta, och Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har varit emot. Men likväl är det riksdagen som har fattat detta beslut. Jag tycker att det är djupt problematiskt, mycket trist och närmast pinsamt för regeringen att regeringen faktiskt inte har flyttat sig närmare de ståndpunkter som riksdagen har antagit under de senaste åren. Inte minst att Sverige riskerar att inte kunna följa FN:s konvention mot korruption är anmärkningsvärt.

Anf. 8 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Detta är vår sista granskningsdebatt under denna mandatperiod. Detta är mitt elfte riksmöte i konstitutionsutskottet. Man kan säga att det intressanta med konstitutionsutskottet är inte bara sekretesslagstiftningens alla vindlingar utan kanske främst att man får en sådan god överblick över väldigt många olika samhällsområden just genom granskningsarbetet.

Det kan ibland kännas lite tungt och tråkigt. Men i efterhand har man samlat på sig en kunskap som kan vara värdefull i andra sammanhang.

Herr talman! Jag har ingen fallenhet för att vara särskilt nostalgisk, men det känns lite vemodigt i dag, även om vi visserligen har en debatt kvar i ett annat ärende. Konstitutionsutskottet kommer att få ett helt annat utseende under nästa mandatperiod eftersom ett stort antal av dess ledamöter har valt att inte kandidera till riksdagen. Jag brukar i partiarbetet ofta säga att det är väldigt viktigt när man arbetar att jobba med tydlighet, kontinuitet och konsekvens. Just när det gäller utskottets arbete framöver kan det uppträda vissa brister när det gäller kontinuiteten. Det är med ett visst vemod som jag konstaterar att ett antal ledamöter försvinner. Jag vill i detta sammanhang tacka för gott samarbete och ett bra kamratskap.

Under någon av utfrågningarna kallade ordföranden mig för KU:s fossil. Men han glömde kanske bort att det fanns några ledamöter som har suttit längre än vad jag har gjort, nämligen hans partibroder Nils Fredrik Aurelius, Barbro Hietala Nordlund och Pär Axel Sahlberg.

Och det är som sagt var lite bekymmersamt att kontinuiteten inte blir så bra framöver. Vi får hoppas att vi som ändå kandiderar får återkomma till utskottet, så att det åtminstone finns en viss kontinuitet i sammanhanget.

Herr talman! Vi har haft fyra granskningsbetänkanden under detta riksmöte, och det har varit väldigt tufft. Man sade till mig i samband med tsunamigranskningen att det var intressant att få vara med om detta historiska arbete. Men många gånger kände man som mästaren: Gånge denna kalk ifrån mig. Det var nämligen ett oerhört tufft och tungt arbete. Men när man väl har gått igenom det är man glad för att man har varit med om det. Det var likadant med konventsarbetet tidigare. Det var oerhört tungt och jobbigt. Men när man väl har gått igenom det har man samlat på sig en massa kunskaper som man sedan har glädje av.

Herr talman! I förhållande till betänkandet om tsunamin är detta granskningsbetänkande nästan en västanfläkt i sammanhanget. Som tidigare talare har varit inne på är det inte några större meningsskiljaktigheter på de olika områdena. Jag vill ta upp några få punkter i mitt inlägg här.

Det handlar först och främst om propositionsavlämnandet. Vi har tidigare kritiserat att regeringen ägnar sig åt anhopning av propositioner på våren. I fråga om detta upprepar utskottet sin kritik av att regeringen inte sköter detta på ett bra sätt. Vi säger att det är uppenbart att de åtgärder som regeringen har vidtagit inte har varit verkningsfulla. Det är en ganska skarp kritik. Vi utgår från att regeringen tar initiativ för att undvika denna typ av anhopningar som har varit. Jag vet inte om jag någon gång under min tid i riksdagen har varit med om en sådan stor anhopning av propositioner under en så kort tid som vi fick uppleva i år.

Vi har ett ärende om subarktisk förmåga. Det kanske många tycker inte är ett särskilt viktigt ärende. Men det visar också en känslighet hos regeringen. När dessa frågeställningar togs upp visade det sig att man inte tog med detta i regleringsbrevet. Men det väcktes en interpellation. Och samma dag som interpellationen besvarades lämnade regeringen en ändring av regleringsbrevet där man tog upp just frågan om subarktisk förmåga. Man skärpte till det ytterligare i samband med att KU begärde in handlingar i december 2005 om detta. Det nya regleringsbrevet för 2006 blev då väldigt tydligt på denna punkt. Det finns alltså en känslighet för vad KU gör och hur man hanterar de olika ärendena.

Frågan om återhållsamhet i uttalande om brottsmisstänkta har ordföranden redan tagit upp, så det säger jag inte något mer om.

Vi ställer ju krav på att regeringen lämnar korrekta uppgifter till riksdagen. Det uppstod en del konstigheter när det gäller den så kallade Hebypropositionen där det hävdades att det fanns en överenskommelse mellan de båda landstingen om hur man skulle hantera flyttningen av Heby till Uppsala län. Det byggde på att landshövdingarna hade lämnat denna uppgift, men formellt sett fanns det inte någon sådan överenskommelse mellan de båda landstingen. Den kom till stånd senare.

Vi betonar att de uppgifter som lämnas till riksdagen i form av propositioner ska vara korrekta.

Vi tar också upp frågan om nationell samordnare och vilken status och ställning en sådan har. Utskottet noterar att den typen av funktioner bör vara väl definierade.

Herr talman! Jag ska också säga något om näringsminister Östros uttalande om Svenskt Näringsliv och de statliga bolagen. Det var ett tidningsuttalande. Det var inte särskilt tydligt. Vi vet alla att vi kan bli felciterade. Innebörden var att det skulle kunna uppfattas som ett indirekt hot

mot Svenskt Näringsliv att om man inte gör som vi vill kommer vi att se till att de statliga bolagen lämnar Svenskt Näringsliv. Där betonar vi att statsråden måste vara försiktiga när de gör uttalanden som rör myndighetsutövning mot enskild och tillämpning av lag i sammanhanget.

Anf. 9 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Med anledning av ett av de föregående inläggen finner jag anledning att instämma med Göran Lennmarker, Göran Magnusson och Ingvar Svensson om det goda samarbetsklimat som i de allra flesta fall råder i konstitutionsutskottet.

Herr talman! Jag ska börja med en talserie: 20, 24, 14, 33, 19, 24, 38 och 37. Det är antalet ärenden i KU:s vårgranskningar sedan 1999. Det är den period som jag har haft förmånen att vara med i utskottet; om det blir fler gånger är det andra som avgör.

Om ni lyssnade uppmärksamt kunde ni urskilja en trend, nämligen att antalet anmälningar och därmed antalet ärenden i våra granskningsbetänkanden tenderat att öka under perioden.

Man kan fundera över vad detta tyder på. En möjlig slutsats är naturligtvis att anledningen att anmäla regeringen eller enskilda ministrar för fel har ökat. Det finns fler anledningar att anmäla ministrarna. Den hypotesen håller inte riktigt om vi tittar på vad utskottet har kommit fram till. Det är trots allt i relativt få fall som kritik riktas mot regeringen eller mot enskilda statsråd.

Då kan man invända att det kanske beror på att regeringens parlamentariska underlag har majoritet i utskottet och kan tänkas blockera kritik mot regeringen. Inte heller den hypotesen håller riktigt om man ser på reservationerna. De rena blockreservationerna, oppositionens reservationer, är också väldigt få. Det var en 1999, två år 2000. Det steg lite och var fem, sex i några år. Men det är få fall av rena blockreservationer. Det tyder väl också på att bilden av utskottet som strikt politiserat med en majoritet som håller regeringen om ryggen och en opposition som förgäves försöker rikta konstitutionell kritik mot denna regering inte är riktigt korrekt.

Mer viktigt är det kanske att fundera på om vår granskning är effektiv. Det är inte helt lätt att avgöra. Det kanske inte heller är vi som ska försöka avgöra det. Det borde vara föremål för utomstående studier.

Man kan naturligtvis fråga sig om vi upptäcker allt. Det vet vi ju inte. Jag tror att den offentlighet som vi har i landet, de medier – tidningar och radio – som vi har och våra riksdagsledamöters flit när det gäller att hitta anledningar till KU-anmälningar ändå tyder på att det knappast kan vara väldigt mycket som undgår utskottet.

Går vår granskning tillräckligt djupt? Det är också något man kan fundera på. I de allra flesta fall tror jag att svaret är ja. Vi är inte ett utskott med stora utredningsresurser. Vi kan inte utföra några kriminaltekniska undersökningar. Vi förlitar oss nästan helt och hållet på skriftliga svar från regeringen och utfrågningar av ministrarna. Jag menar att detta i de allra flesta fall är tillfyllest.

Den sista fråga man kan ställa sig, och kanske den allra viktigaste är: Ger vår granskning och de bedömningar som utskottet gör några resultat? Har de någon effekt på hur regeringen arbetar? Även det är svårt att leda i bevis. Min bestämda uppfattning är att regeringen och ministrarna inte

tycker om att bli kritiserade av konstitutionsutskottet. Man anstränger sig att åtminstone inte göra om samma fel en gång till. Det är en ganska väsentlig effekt av KU:s granskning som inte ska underskattas.

Får jag tillåta mig att så här på våravslutningen även säga något om anmälningarnas kvalitet? Jag ska vara försiktig. Varje ledamot har rätt att anmäla ett ärende till KU för granskning och ska utnyttja den rätten när man tycker att det finns skäl att göra det. Till anmälarnas försvar ska sägas att det inte alltid är lätt att vid anmälningstillfället veta vad som finns under stenen innan man har vänt på den. Det finns fall där det till en början såg ut som ett ganska enkelt ärende och en ogrundad anmälan, men där det visade sig att det fanns intressanta aspekter och till och med anledning till kritik.

Med detta sagt är det svårt att helt undgå intrycket av att en och annan anmälan främst tjänar som inlägg i den mer dagspolitiska debatten och kanske är ett sätt att få mer medialt genomslag för sin ståndpunkt eller åsikt än vad ett enkelt pressmeddelande skulle ha lett till.

Jag ska inte moralisera över det. Vi är alla politiker och tar alla chanser vi kan att komma ut i debatten och göra vår röst hörd. Det är inte något konstigt med det. Samtidigt bör vi nog fundera på hur vi använder anmälningsinstitutet. Om tendensen att göra pressmeddelandeanmälningar skulle öka väldigt kommer det naturligtvis innebära en risk att man undergräver legitimiteten i KU-granskningarna. Det vore olyckligt. Jag påstår inte att vi är där. Jag vill bara peka på en möjlig risk i den riktningen.

Vad betänkandet innehåller har redan berörts av tidigare talare. Jag ska inte gå in på det. Vi kommer sedan in på en mer specifik debatt kring de olika ärendena.

Vi kan konstatera att trots ett mycket omfattande material i form av anmälningar har vi inte funnit så många punkter där det finns anledning till kritik, anmärkningar, synpunkter eller påpekanden – eller hur man nu karakteriserar det som utskottet skriver. Jag ska inte på något sätt förringa vikten av de punkter vi tar upp. I något fall är det till och med ganska allvarliga saker. Som helhet är detta ett betänkande som kännetecknas av stor enighet mellan de politiska partierna och av ett konstaterande av att regeringen i de här fallen i de flesta avseenden har skött sig på ett rimligt sätt.

Anf. 10 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Granskning av oss – vi som verkar inom den offentliga verksamheten – är naturligtvis oerhört viktig. Medborgarna ska kunna veta och se hur de resurser som de ger till oss brukas. De ska kunna bedöma om vårt jobb är det som de förväntade sig när de gjorde det val som vi har vart fjärde år i dagsläget.

Det är en granskning av oss valda. Det är också vår granskning av den exekutiva makten. I dag ser vi den granskningen i den form som KU har till uppgift att göra, där riksdagsledamöter anmäler statsråd. Vi följer upp och granskar och lämnar över vår bedömning till följd av detta – allt enligt grundlagens 12 kap. 1 §.

I betänkandet har vi en relativt stor enighet. Det finns ändå skäl, herr talman, att se lite grann på hur regeringen ser på och har formerat sin relation till granskande organ. Jag tycker att det finns alla skäl att vara

uppmärksam på de signaler som regeringen ger i olika sammanhang. Det gäller synen på KU. Ledande företrädare för regeringen har talat om bokstavskombinationer – KU, JO och Riksrevisionen. Man har gjort det på ett sätt som jag tycker att det finns skäl för kommande riksdag att vara uppmärksam på. Kontrollmakten i vår svenska demokrati fyller en oerhört viktig funktion. Ytterst handlar det naturligtvis om riksdagens möjligheter att granska regeringen å folkets vägnar. Ytterst handlar det därmed om att medborgarna i Sverige ska kunna lita på att vi sköter vårt uppdrag och kunna bedöma oss efter hur vi gör det.

Betänkandet handlar om regeringens uttalanden, om statsråds uttalanden, om beredningen av regeringsärendena, om styrningen av bolag och en del annat.

Det talas om ifall KU ska vara enigt eller oenigt, precis som om det skulle vara någon form av värdemätare av granskningens kraft och innehåll. För min del är den diskussionen något märklig. Det finns i det system vi har en politisk dynamik inbyggd. Det är för min del en viktig förutsättning för att granskningen ska kunna fungera. Det handlar inte om pajkastning, utan det handlar om att det finns en intresse motsättning som bidrar till att det blir ett driv i granskningen. Det är viktigt för att den ska ha legitimitet och för att man ska veta som medborgare att det finns de som verkligen har ett intresse av att granska makten. Måhända må man fundera på om det intresset alltid måste sammanfalla med att man tillhör oppositionen, herr talman. Det borde inte vara så, men av någon anledning ser det nästan ut som om det alltid är oppositionens företrädare som just har kommit med anmälningar och bett oss granska. Under mina fyra år har jag inte upptäckt att någon företrädare för regeringskretsen har gjort anmälningar som har lett till granskning. Stödpartier har gjort det, men inte regeringskretsens parti.

Det är måhända någonting som vi därmed får leva med – att det finns en inneboende intresse motsättning. Jag tror, herr talman, att den är nyttig för att utveckla vår konstitutionella ordning och för att vi ska kunna hävda granskningens legitimitet.

Vi kan också se hur det har skett förändringar under den gångna mandatperioden. Utvärderingsfrågorna har tidigare varit uppe. Jag tycker mig notera att det finns en förändrad attityd och att den debatt som KU har fört om utvärderingspolitiken sakta men säkert har påverkat. Vi har haft en debatt i annat sammanhang om Regeringskansliets utveckling. Det är något som på något sätt kommer tillbaka och som på något sätt också bidrar till utveckling. Det finns flera exempel på detta.

Vi måste naturligtvis ställa oss den fråga som Mats Einarsson ställde. Är granskningen effektiv? Har vi rätt förutsättningar för att göra det jobb som vi ska göra?

Herr talman! Jag tycker att det senaste årets granskning har givit anledning till kommande riksdag och till Grundlagsutredningen att överväga en del frågor för framtiden. Det är viktigt att medborgarna ska känna att vi har möjligheter att granska fullt ut.

Vi har, herr talman, från Centerpartiets sida några avvikande bedömningar i detta betänkande. Jag kommer att återkomma till dem i särskild ordning. Jag vill här bara beröra några områden.

Det handlar om propositionernas avlämnande, som tidigare har varit uppe. Det är viktigt att regeringen lyssnar oavsett vem som sitter i rege-

ringsställning. Det är en respekt gentemot riksdagen och förutsättningarna för riksdagen att göra en kritisk granskning av de förslag som kommer till den. Med den anhopning som kom nu i vår är detta någonting som kraftigt försvåras.

Beredningen av omlokalisering av Riksställningar till Gotland har redan varit uppe och berörts. Jag kan bara instämma.

Jag vill också bara beröra regeringens ansvar för myndighetskulturen inom Migrationsverket. Vi har nyligen fått höra kritik i valda delar mot hur Migrationsverket har hanterat en del medmänniskor som har varit föremål för dess myndighetsutövning. Det är oerhört viktigt att man kommer till rätta med de felgrepp som har tagits inom Migrationsverket. Här har naturligtvis regeringen ytterst ett ansvar för att det fullföljs. Det är någonting som vi också konstaterar i detta betänkande.

Vi har också haft en markering och en granskning av regeringens agerande i relation till universitet och högskolor vad gäller anammandet av det så kallade könsmaktsperspektivet. Här konstaterar vi att man inte har hanterat frågan på ett sätt som är okonstitutionellt. Vi har alltså ingen anmärkning. Det var ändå intressant att se hur arbetet hade bedrivits i Regeringskansliet och i myndighetsdelarna för att så småningom landa rätt. Det var inte helt självklart att det skulle bli slutsatsen.

Herr talman! Tiden går fort när man har roligt, så också i en sådan här debatt. Jag kan så här i slutet bara konstatera att Leni Björklund den 19 april sade till utskottet att det skulle visa sig att man från svensk sida hade regelverk som innebar att personer som hade begått förbrytelser kunde fångas upp och lagföras. Sverige har ett ansvar i de delarna. Det var ett uttalande som gjordes den 19 april, tre månader efter det att åklagaren hade funnit hinder mot att lagföra någon av immunitetsskäl. Det var ett mycket anmärkningsvärt uttalande. Det konstaterar utskottet enhälligt, och det är bra. Detta säger någonting om hur beredningen har varit. Den har varit klart bristfällig. Det är ett ärende som visar att vi kan börja med en till synes ganska enkel anmälan men ändå finna just att det finns någonting i regeringens hantering som det finns skäl att uppmärksamma och rätta till.

Med detta, herr talman, överlämnar vi vårt fjärde granskningsbetänkande det här året gällande statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Vi gör det till riksdagen och vi gör det till väljarna för att de ska kunna värdera, bedöma och ytterst utkräva ansvar.

Också jag vill tacka mina utskottskamrater och utskottskansliet för ett tufft arbete och för god gemenskap under mandatperioden. Jag gör det nu trots att vi har en liten debatt kvar, herr talman.

Anf. 11 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman, ledamöter, åhörare och kära tv-tittare i hela vårt land allt ifrån Vargön till Borås! Som gruppledare i den gröna riksdagsgruppen har det fallit på min roll att ta den här debatten i KU-ledamotens Gustav Fridolins ställe då han är på uppdrag utomlands. Han har bett mig framföra samma sak som han vid tidigare tillfällen också har framfört till utskottskamraterna: ett varmt tack för den tid som varit, för ömsesidig respekt och förståelse för ett konstruktivt konstitutionellt arbete.

Det konstruktiva arbetet har i stora drag färgat det årliga granskningsbetänkande kammaren nu har att debattera och lägga till handling-

arna. Granskningens uppgift att lyfta på de stenar som annars skulle förblivit olyfta, dra de slutsatser som annars skulle förblivit odragna, och göra de iakttagelser som annars aldrig hade blivit iakttagna. Genom att föra fram saker i ljuset och också dra de obekväma slutsatserna och genom att granska kan KU och granskningen bidra till att Sverige får en mer transparent, genomskinlig, och bättre fungerande statsapparat.

De slutsatser vi drar och den kritik vi uttrycker kommer inte av illvilja eller politiskt taktiserande. De kommer av en grundmurad tro på granskningens uppgift i ett parlamentariskt system. Om detta är alla partier i riksdagen eniga. Av just den anledningen drar också de flesta slutsatserna i betänkandet enigt.

Herr talman! Låt mig nämna några av de slutsatserna.

Ett enigt konstitutionsutskott säger om Morgan Johanssons uttalande om apatiska barn att statsrådet hade "kunnat avstå från att uttala sig och borde i varje fall ha uttalat sig med större försiktighet". Det är ett tydligt ställningstagande från KU:s sida, ovanligt tydligt när det gäller ett uttalande av statsråd. Så var också överträdelsen från statsrådets sida tydlig.

Vi har under ett antal år haft en uppblussad debatt om flyktingbarn som tappar livsfunktioner och faller i apati, om lidande svårt sjuka barn och deras traumatiserade familjer. Debatten har förts såväl här i riksdagen om vilken politik som är bäst för att värna om barnens rätt som läkare emellan om vilken vård barnen bör få för sina sjukdomar. Det är mycket viktigt att hålla rågången. Vi som politiker kan inte och bör inte uttala oss om hur vården ska sköta sitt uppdrag. Det är upp till expertisen.

Efter det att Migrationsverket lämnat in ett antal uppmärksammade anmälningar om vanvård till polisen mot familjer med apatiska barn uppstod återigen en debatt i samhället om vad det är som gör att barn blir så här sjuka. Det var då folkhälsominister Morgan Johansson kom in bilden. Han fick från Sveriges Radio frågan: "Du lutar åt att det finns flyktingfamiljer som har gjort så här?" Han svarade: "Uppgifterna finns ju där. Jag håller det inte alls för otroligt."

Det, mina vänner, är ett klart övertramp. Här har vi en pågående polisutredning. Där går ministern in och uttalar sig om hur han ser på trovärdigheten i de inlämnade anmälningarna. Det hade varit fullständigt otänkbart i ett fall om svenska barn eller svenskar i allmänhet. Det ska vara fullständigt otänkbart också när det gäller flyktingar. Där är KU tydligt.

Herr talman! I en annan granskning i detta betänkande undersöker utskottet Sveriges samröre med USA i det som har kallats för kriget mot terrorismen. I anmälan gjord av Gustav Fridolin tas tre frågor upp för närmare granskning. Det gäller statsministerns och andra statsråds uttalanden om de båda egyptier som, vilket KU senare har kritiserat, avvisades från Sverige år 2001, regeringens agerande inom Europarådet vad gäller så kallade tortyrgarantier, och de flygningar som CIA enligt internationell press arrangerat genom bland annat Sverige.

I den första delen om uttalanden kritiseras statsministern med orden: "Det är givetvis viktigt att statsråd, och inte minst statsministern, visar återhållsamhet i uttalanden som kan vara till skada för enskilda människor." Det är ett klokt ställningstagande KU gör. Det är ett understrykande av det som nuvarande kommissarien för mänskliga rättigheter vid

Europarådet, Thomas Hammarberg, uttalade inför utskottet under förra riksmötet.

I de båda andra delarna är KU enigt men kanske något vagare. I flygdelen har KU inte haft kapacitet, möjlighet eller uppdrag att gå in och granska saken närmare utan inväntar den bredare granskning som görs av bland annat Europarådet och EU-parlamentet. I garantidelen handlar det om att det initiativ som bland annat Sverige tog för att få fram någon slags mall eller hållpunkter för denna typ av garanti mot tortyr vid avvissande nu har fallit.

Jag vill i detta sammanhang i vart fall understryka att det är viktigt att Sverige av respekt för internationell rätt och inhemska granskningsorgan efter kritik inriktar sig på att efterfölja och efterleva de regler som är fastslagna och uttolkade och inte ändrar regelverket.

I ett tredje enigt ställningstagande från KU berörs flygövningen Snowflake, som vi har hört om tidigare, som Sverige genomförde tillsammans med den ryska armén i början av året. KU kan där efter en granskning som tagit en del märkliga vändningar göra en del konstateranden. Dels var övningen inte tillräckligt beredd, dels har försvarsministern inför utskottet varit otydlig i viktiga delar som rör Regeringskansliets kontakter med åklagare, dels har vi en svår intressekonflikt.

Å ena sidan finns ett intresse, menar försvarsministern och regeringen, av att samöva med till exempel Ryssland. Detta intresse kräver att Sverige vid övningar bjuder in utländska militärer till vårt land. Dessa militärer får då rimligen straffrättslig immunitet under besöket.

Å andra sidan är Sverige ålagt enligt internationell rätt att lagföra krigsförbrytare om de kommer till vårt land. Den politiska slutsats mitt parti drar av denna intressekonflikt är att Sveriges militära utbyte med stater som kan misstänkas för krigsförbrytelser, som Ryssland i Tjetjenien, ska minimeras.

Den konstitutionella slutsats som dras i detta sammanhang är att regeringens rutiner för beredning av sådana här ärenden varit bristfällig.

I två intressanta ärenden tittar utskottet på migrationsminister Barbro Holmbergs tjänsteutövning. I det första ärendet handlar det tillsättande av en särskild samordnare för de nämnda apatiska barnen. Utskottets ställningstaganden grundar sig i att regeringen äger rätt att utse vem den önskar till utredare och med vilket uppdrag den önskar. Det finns därför ingen konstitutionell kritik att rikta mot utseendet eller uppdraget. Det gör inte saken mindre komplicerad i praktiken.

En utsedd samordnare kommer att uppfattas som regeringens sändebud i de sammanhang där denne uppträder. När det rör ett så begränsat antal individer är risken stor att regeringen genom samordnaren kommer att indirekt inverka i vården av enskilda, vilket naturligtvis inte får ske. Mitt råd till regeringen är att helt se över instrumentet med samordnare och klargöra vilken roll en sådan ska ha och i vilket sammanhang det kan vara befogat att använda sig av en sådan i stället för av en vanlig utredning.

I detta sammanhang är min personliga bedömning att det inte var befogat utan tvärtom olämpligt. Men det ändrar inte den konstitutionella grund jag nämnt.

Herr talman! I ett annat granskningsärende berörs den kritiserade och diskuterade myndighetskulturen inom Migrationsverket. KU konstaterar, vilket förtjänar att upprepas: ”Det faller på migrationsministern att sörja för att regering vidtar sådana åtgärder som kan behövas för att avhjälpa brister i myndighetens verksamhet.”

Granskningsbetänkandet innehåller en rad intressanta slutsatser och klargöranden. Jag hinner inte gå igenom alla här. I några få delar finns reservationer som vi återkommer till senare i debatten.

I en del som handlar om regeringens utnämning har vi för en gångs skull ett gemensamt enigt ställningstagande. Detta beror inte på att någon direkt har bytt åsikt i sak utan att på att frågan nu utreds inom ramen för Grundlagsutredningen och att statsministern vid utskottsutfrågningen gjorde klart att han är beredd att tillfoga de berörda akterna de använda kravprofilerna.

I en annan del berör KU frysningen av de tre svenskarnas tillgångar, de så kallade somaliasvenskarna. Jag vill särskilt framhålla att det inte åligger KU att i detta sammanhang granska grundlagsenligheten i de beslut som riksdagen genom EU-nämnd och i andra sammanhang varit med om att fatta utan bara regeringens agerande. Detta har vi i Miljöpartiet tidigare framhållit, och den linjen står fast. De ramlagar som ligger till grund för frysningen är värda att ifrågasättas utifrån den svenska grundlagen.

Anf. 12 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag begärde replik med utgångspunkt från det inlägg som Mikael Johansson hade när det gäller Snowflake. Försvarsministerns närvaro i konstitutionsutskottet beskrevs som otydligt. Jag tycker att det är lite för milt uttryckt med tanke på att vi från konstitutionsutskottet samlat konstaterar att detta uttalande var anmärkningsvärt.

Det var tre månader efter det att åklagaren hade funnit att det inte var möjligt att använda de rättsregler som försvarsministern hänvisade till i utskottet, som hon påstod att detta skulle vara möjligt. Det är inte en otydlighet. Det är en tydlighet från försvarsministerns sida gentemot utskottet. Det är en tydlighet som var anmärkningsvärd i den situation som gällde. Jag tycker inte att det finns skäl att på något sätt mildra vår kritik.

Anf. 13 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag kan i och för sig hålla med Kerstin Lundgren om att det inte är meningen att jag ska mildra den kritik som framförs av utskottet. Det är möjligt att jag uttryckte mig lite slarvigt.

Anf. 14 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Jag har anmält mig till den här första delen av KU:s granskningsdebatt för att en av de frågor som från principiell utgångspunkt är mest intressant inte har någon egen runda. Det beror på att utskottet är enigt. Det gäller regeringens rutiner för beslut om militära övningar, och det har också varit uppe tidigare i debatten. Ni minns den samövning mellan svensk och rysk militär i början året som kallades Snöflingan. En av de ryska officerare som besökte Sverige misstänktes för krigsförbrytelser i Tjetjenien.

Det här granskningsärendet är värt att uppmärksammas, vilket flera debattörer före mig har gjort. Ett enigt utskott konstaterar, som sagt, att rutinerna för beredningen av dessa frågor varit bristfälliga hos regeringen.

En person som är här i egenskap av representant för en annan stat åtnjuter under vissa förutsättningar immunitet på folkrättsliga grunder. Exakt under vilka förutsättningar det sker råder självfallet vi i Sverige inte ensamma över. Enligt 2 kap. 7 § i brottsbalken får åtal mot en utlänning som begått brott i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos annan stat eller mellanfolklig organisation endast väckas efter förordnande av regeringen. Bakom den här bestämmelsen ligger självfallet att regeringen bör ha det yttersta ansvaret när det gäller åtalsfrågor som kräver särskilt folkrättsliga eller utrikespolitiska överväganden. Det kan också finnas situationer när regeringen har starka skäl för att göra det möjligt för personer att komma till Sverige, även om det finns misstankar om att han eller hon kan ha begått allvarliga brott som man i vanliga fall borde lagföras för. Ett exempel kan vara för att medla i internationella konflikter.

Det här skriver också utskottet, men man påpekar vikten av att regeringen medvetet och noggrant överväger varje sådant fall. Det borde vara självklart. Personer som begår krigsförbrytelser, tortyr och andra brott mot mänskligheten måste straffas för sina gärningar. Och Sverige är ju i andra sammanhang mycket aktivt och arbetar för att motverka straffrihet för den här typen av brott.

Men KU:s granskning av det här fallet har visat att några sådana medvetna och noggranna överväganden rörande respekten för de mänskliga rättigheterna inom den ryska armén inte gjordes innan man godkände Snöflinganövningen. Först skrev regeringen i ett svar till KU att man förutsätter att personer som är anklagade för krigsförbrytelser inte deltar. När KU gick vidare och frågade på vilka grunder detta förutsätts som självklart, svarade regeringen att om det skulle framkomma att en person gjorts sig skyldig till krigsförbrytelser är det Sveriges skyldighet att agera för att den personen ska lagföras. Detta hävdade försvarsministern under utfrågningen, som också sagts tidigare. Men som jag nyss har redogjort för och som har framkommit i debatten är detta rent felaktigt.

Det bekräftas av det beslut som chefsåklagare Thomas Häggström fattade den 26 januari i år. Han beslutar att inte inleda en förundersökning eftersom den ryska officeren åtnjuter straffrättslig immunitet och att ett åtalsförordnande från regeringen inte kan påräknas. Han drog den slutsatsen eftersom regeringen hade fattat beslut om samövningen, och det var därför som officeren var här.

Utrikesministern hänvisade under utfrågningen även till viseringsförfarandet, men i de rutinerna – och det har KU också gått igenom – finns det inget som säkerställer att personer som misstänks för att ha begått till exempel krigsförbrytelser skulle nekas visum.

Utskottet skriver, som sagt, att man inte kan dra någon annan slutsats än att rutinerna för beredningen av de här frågorna har varit bristfällig.

Herr talman! Jag ska vara ärlig och säga att jag gärna hade kunnat gå längre i min kritik. Jag tycker att det är mycket allvarligt när försvarsministern inte känner till vilka regler som gäller för till exempel utländsk

militär som är här i tjänsten under fredstid och att hon inte inser det ansvar hon har för att säkerställa att personer som misstänks vara skyldiga till krigsförbrytelser inte inbjuds utan att detta noga och medvetet övervägs.

Herr talman! Låt mig också använda någon minut till att kommentera ett område som varit en följetong i KU:s arbete, åtminstone under min tid i KU som jämfört med några andra av debattörernas visserligen är något kortare. Det gäller utnämningmakten. Den har också varit uppe till debatt här.

Riksdagen har med anledning av tidigare granskningsbetänkanden från KU ställt sig frågande till om det verkligen är så att enbart sakliga grunder legat till grund för utnämningar av myndighetschefer. Med utgångspunkt från de ärenden som vi granskar i det här betänkandet har vi inte funnit att det finns grunder för någon konstitutionell kritik. Men frågan är ändå intressant att lyfta och debattera.

Det finns en debatt i samhället. Vi vet att det finns före detta socialdemokratiska statsråd som har uttryckt sin tveksamhet till hur utnämningmakten hanteras. Det finns en önskan från många aktörer i samhället, från oss i oppositionen och från medierna att kunna granska den här utnämningmakten lite tydligare genom en större öppenhet och en bättre dokumentation. Det finns också något slags uppgivenhet över hur utnämningmakten hanteras. Jag tycker att det är väldigt allvarligt för samhällsutvecklingen som sådan. Även om vi här inte kan rikta en konstitutionell kritik är det väldigt viktigt att de här frågorna fortsätter att debatteras och belysas. När det finns misstankar om att man behöver ha kontakter för att kunna bli utnämnd, att det är kontakter som styr utnämningmakten och att det finns andra lojalitetsband och inte enbart sakliga grunder, är detta till men för den statliga förvaltningen och förtroendet för våra myndigheter. Det är till men därför att det finns människor som känner att de inte kan komma till sin rätt därför att man inte har rätt partibok och så vidare.

Det här är väldigt allvarligt i ett större och längre perspektiv. Därför tycker jag att de här frågorna är viktiga inte enbart från konstitutionell utgångspunkt, som är det som ligger till grund för det här betänkandet.

Anf. 15 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller utnämningmakten vill jag säga att jag har listor på vart statsråd, statssekreterare och andra som var aktiva under den borgerliga regeringen tog vägen. Jag tog inte med mig dem, för jag tyckte att vi var så pass eniga om detta att vi inte behövde titta på dem, men det finns alltså material att tillgå.

Vidare kan man konstatera att det finns ett omfattande material i Grundlagsutredningen om hur utnämningmakten utövas i andra länder och hur det går till med skilda system. Där har man ju ministerier. Det har varit en delegation här ifrån Storbritannien som har tittat på vårt utnämningssystem därför att de tycker att det finns anledning att se hur de skulle kunna förändra sitt system i riktning mot vårt system. Så det här är väl inte så där alldeles enkelt.

Jag begärde egentligen replik för att säga att jag är förvånad. Jag finner det anmärkningsvärt att Helena Höij nu för kd:s räkning tar mer eller

mindre avstånd från den enighet som finns i utskottet om den här militära övningen. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Låt mig dessutom säga att den här saken har två dimensioner. Vi har den faktiska omständigheten med den ryska officeren som påstods vara krigsförbrytare och hur det hanterades i viseringssammanhang. Det här deltagandet på svensk mark för den ryska truppen är reglerat i internationella överenskommelser och genom de regler som finns i det sammanhanget. Då har man ju anledning att titta på dem naturligtvis och försöka komma överens med andra länder om att man ser till att klara krigsförbrytarfrågan.

Den andra dimensionen är att Sverige rent generellt har ett åtagande att gripa och lagföra den som är skäligen misstänkt för krigsförbrytelser. Det var väl mera den aspekten som Leni Björklund talade om än just de faktiska omständigheterna som gällde den ryska officeren.

Anf. 16 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Jag börjar med det sista som utskottets vice ordförande tar upp. Jag tar inte alls avstånd från utskottets ställningstagande, tvärtom. Jag är väldigt glad över den enighet som kunde uppnås, och därför har jag också ställt mig bakom det uttalandet.

När det gäller försvarsministerns uttalande byggde jag egentligen min argumentation mest på det skriftliga svar som har inkommit från Regeringskansliet. Där skriver man väldigt tydligt att om det skulle framkomma att en person kan misstänkas för till exempel krigsförbrytelser så kan vi lagföra honom eller henne. Detta visade sig vara felaktigt, och det var också detta som försvarsministern refererade till. Det är alltså ganska tydligt att det fanns en okunskap eller att man i alla fall inte medverkade till att reda ut vad som faktiskt gällde.

Det skriver också utskottet. Det finns en konflikt här mellan den ambition vi har att se till att personer som gör sig skyldiga till krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten ska kunna lagföras och respekten för de folkrättsliga överenskommelserna som finns, att möjligheterna att medla i konflikter och så vidare. Just därför att de här två finns krävs noggranna och medvetna överväganden från regeringens sida, och det var detta som inte gjordes i det här fallet.

Tre gånger fick KU vända sig till regeringen skriftligt, och dessutom hade vi en utfrågning av statsrådet. Det är en väldigt omfattande utredning jämfört med många andra ärenden vi har. Det visar, tycker jag, att det inom Regeringskansliet inte fanns fungerande rutiner – bara ett sådant faktum.

Nu är min talartid slut. Jag återkommer till utnämningmakten i nästa replikskifte.

Anf. 17 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är bra att Helena Höij står bakom betänkandet, men det gäller ju också att slå vakt om enigheten – inte bara notera den först och sedan säga att man skulle ha velat gå mycket längre, som Helena Höij uttryckte saken.

När det gäller den andra frågan finns det väl ingen oenighet mellan vare sig Helena Höij och mig eller andra i utskottet om att det är viktigt att Sverige lever upp till konventionen eller åtagandet beträffande krigs-

förbrytare. Det är inte så att varje krigsförbrytare som kommer hit åtnjuter något slags folkrättslig immunitet, utan det var ju en omständighet som gällde just i det här fallet med den ryska truppen. I andra fall fungerar väl systemet på ett bättre sätt.

Det är också uppenbart, och där tycker jag att KU på ett förtjänstfullt sätt mer eller mindre har gjort en rättsutredning och klarat ut den mot-sättning som finns i de olika åtagandena. Det finns anledning för Sverige att i de internationella sammanhangen försöka få en bättre reglering av utländsk trupps deltagande i samövningar och annat för att undvika att det blir så här.

Sedan finns det naturligtvis också en konflikt mellan länderna. Nu visade det sig att den här officeren inte hade deltagit i det han anklagats för, nämligen striderna i Tjetjenien. Det finns en syn på det från europeisk nivå, Europarådsnivå, men det finns en annan syn på hela saken från den ryska statsledningens sida, och där finns naturligtvis en konflikt som kan vara komplicerad att reda ut i de här sammanhangen.

Men summan av de här resonemangen är att Sveriges åtagande naturligtvis ska klaras av när det gäller att gripa och lagföra krigsförbrytare. Vi måste också se till att om man samövar med utländsk trupp på svenskt territorium – det är egentligen lika viktigt också omvänt med svensk trupp i ett annat land – så ska man inte samöva med någon som är krigsförbrytare.

Anf. 18 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik:

Herr talman! Anledningen till att jag tog upp debatten kring detta var inte att påvisa några skillnader på det viset. Det är väl naturligt att vi ofta debatterar de gånger det finns skillnader i åsikter. Det är naturligt. Vi måste göra tydligt vilka skillnader som finns i de överväganden vi gör. Men det finns också frågor där det finns en enighet som är väldigt intressanta från en principiell utgångspunkt, och det är viktigt att de inte glöms bort. Det här är ett sådant ärende, och det var därför jag ägnade så mycket tid av mitt anförande åt den här frågan.

Jag vill också bara göra en kommentar med anledning av det sista inlägget från Göran Magnusson: Just på grund av den straffrättsliga immunitet som den ryska officeren har åtnjutit har det inte gjorts någon saklig prövning. Man har alltså inte kunnat avgöra något om Helsingforskommittén, regeringens slutsatser eller Sveriges misstankar eller det ryska ställningstagandet. Det har inte gjorts någon saklig prövning, så var och en får gå in och titta på de påståenden som finns och dra sina egna slutsatser. Men man kan inte luta sig tillbaka på någon domstols utlåtande i det fallet.

Jag vill använda mina sista 47 sekunder till att tala om utnämningmakten. När det gäller statssekreterare har faktiskt regelverket förändrats, och det gjordes i samband med regeringsskiftet 1994. Ska man granska vad som har hänt med statssekreterare före och efter 1994 så måste man alltså också veta att regelverket har förändrats. De statssekreterare som anställdes då hade andra garantier för fortsatta anställningar.

Göran Magnusson hänvisar mycket till statistik och fakta och säger: Så här är det, och det finns ingen anledning att misstänka någonting annat.

Det jag vill ha sagt i den här debatten är att det är precis tvärtom och framhålla den känsla som finns bland många ledande företrädare för politiken och ledande företrädare inom statsförvaltningen av att saker inte alltid går helt rätt till här. Den känslan är förödande för moraluppfattningen, för geisten och för energin att arbeta för statsförvaltningen. Vi måste ta det på allvar, och då går det inte att bara säga att det är nonsens. Då måste vi titta på hur vi kan skapa en större öppenhet och bättre rutiner för att få en annan uppfattning om sakernas tillstånd.

Handläggningen av svenskt deltagande i projektet Neuron (avsnitt 1.4)

Anf. 19 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Kära KU-vänner! Visst känns det väl lite vemodigt att konstatera att en mandatperiod till nu nästan har gått till ända, en mandatperiod som har varit mycket betydelsefull för KU:s räkning? Jag är en av dem som hoppas få komma tillbaka till KU efter valet och då kunna stå för den kontinuitet som några av kamraterna här har efterlyst.

Folkpartiet står tillsammans med Kristdemokraterna och Centern bakom den reservation som handlar om handläggningen av anskaffningen av den obemannade stridsflygfarkosten Neuron, och vi delar alltså de kritiska synpunkter som förs fram i reservationen.

Jag tycker att regeringens handläggning av projektet är mycket märklig, också med tanke på den omfattande samhällsdebatt som bröt ut med anledning av regeringens planer på att anskaffa Neuron genom ett militärt samarbetsprojekt med Frankrike. Kritik mot regeringens agerande riktades från många håll, politiskt, också från socialdemokratiskt håll, från enskilda och från många organisationer. Också regeringens stödpartier var inledningsvis mycket fräna i sina kommentarer. Projektet skulle stoppas med alla medel. Men i samband med budgetförhandlingarna på hösten 2005 bytte de fot och stödde projektet. Då kan man undra: Vad fick man i stället?

Starkt kritisk var Allan Widman, Folkpartiets man i försvarsutskottet och i KU, som i en fråga till Leni Björklund ville veta vilka reservationer regeringen var beredd att göra för att undvika att stridsplanen skulle bestyckas med kärnvapen. Frågan var sannerligen berättigad. Neuronplanet är tänkt att användas både för civilt och militärt bruk och kan mycket väl komma att utrustas med bomber. Frankrike är ju som bekant en ledande kärnvapennation. Det varnades för att ett nytt JAS-projekt var på gång. Man framhöll att med de kraftiga nedskärningar som drabbat försvaret behövs inte ett nytt mångmiljardprojekt bara för att hålla uppe Saabs flygkunnande.

Herr talman! Kritiken var alltså massiv från många håll. Detta inte minst borde ha föranlett regeringen att vara ytterst noggrann med den formella hanteringen av ärendet om anskaffningen. Man borde inte ha gått vidare utan att dessförinnan ha underställt projektet riksdagen för ett formellt ställningstagande. Varför gjorde inte regeringen det? Var man rädd för att projektet skulle stöta på sådant motstånd i riksdagen att det kunde gå om intet. Man kan ju undra.

Prot. 2005/06:138

9 juni

*Gransknings-
betänkande*

Inledning

*Handläggningen av
svenskt deltagande i
projektet Neuron*

Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Det här är en av de frågor i detta betänkande där vi från Centerpartiet, tillsammans med några andra, gjort en avvikande bedömning. Den bygger på det uttalande som försvarsutskottet, och sedermera riksdagen, gjorde den 16 december 2004. Då lades fast att riksdagen genom formella ställningstaganden skulle godkänna utveckling och anskaffning av viktigare materielprojekt inom försvaret. I det underlag som riksdagen förväntade sig att få från regeringen skulle det finnas såväl skälen för anskaffning som vilka operativa behov som skulle tillgodoses.

Herr talman! 9 kap. 7 § slår fast att riksdagen i samband med budgetreglering eller annars kan besluta om riktlinjer för viss statsverksamhet för längre tid än anslag till verksamheten avser. I den delen av grundlagen har man då också tänkt in just försvarsområdet som ett av de områden som skulle omfattas och som kunde bli föremål för den typen av beslutade riktlinjer. Det finns alltså inga inbyggda spärrar mot riksdagen att markera eller klara ut regeringens rum för eget beslutsfattande.

Detta var ganska tydligt, herr talman, och därför blev de – kanske främst – ersättare i försvarsutskottet som var tillgängliga inkallade till ett extrasammanträde den 7 juni 2005, när många andra i försvarsutskottet var på resa. Då kallades försvarsutskottet in extra för att någon dag före ett planerat regeringsbeslut i fråga om projektet Neuron få information från regeringen. Det var väl knappast det som riksdagen avsåg vad gällde att göra ett formellt ställningstagande.

Det är ju inte utskottet som gör de formella ställningstagandena utan det är faktiskt riksdagen. Det ordnades dock snabbt ett informationsmöte inför beslut någon dag senare, vilket var planeringen. Mot den bakgrunden ska man också se den anmälan som Eskil Erlandsson gjorde den 30 juni för att klarlägga hur hanteringen av ärendet skett. Nu visade det sig att beslutet inte fattades såsom regeringen hade planerat. Vi vet alla hur diskussionen sedan förde frågan in i andra överläggningar än vad som från början var avsett. Andra partier och andra diskussioner kom in.

Regeringen återkom till kammaren i samband med budgetpropositionen. Och vad sade regeringen då, herr talman? Hur svarade regeringen upp mot riksdagens uttalade önskemål om ett formellt godkännande från riksdagens sida, där skälen för och de operativa behov som skulle tillgodoses fanns angivna? Jo, regeringen sade följande: Man har för avsikt att under hösten 2005 fatta beslut – regeringen har alltså för avsikt att fatta beslut – och informera riksdagen därom. Kammarens ledamöter får väl fundera på om denna från regeringens sida planerade ordning stod i god överensstämmelse med riksdagens tidigare angivna markering.

Den 20 december fattade regeringen sitt beslut såsom man hade tänkt – utan att ha underställt riksdagen projektet, utan att senare underställa riksdagen det. Regeringen fattade beslutet före det formella ställningstagandet.

Då säger vissa, inklusive försvarsutskottets majoritet, att frågan faktiskt var uppe i samband med budgetpropositionen, att försvarsutskottet lade fram sitt betänkande på riksdagens bord och att riksdagen fattade beslut före regeringen, nämligen den 7 december. Vad var det försvarsutskottet sade och som riksdagen godkände? Jo, att regeringen avser att under hösten 2005 pröva olika alternativa lösningar för att därefter fatta beslut och informera riksdagen därom.

Var och en får väl fundera på om detta var ett formellt ställningstagande till att säga ja till projektet Neuron, om detta tillgodosåg vad riksdagen hade avsett när det gällde att godkänna utveckling och anskaffning av viktigare materielprojekt och om skälen för just Neuron fanns angivna i beslutet så att de operativa behov som skulle tillgodoses fanns angivna på det sätt som riksdagen hade avsett. Nu kan vi i och för sig ha olika synpunkter på hur riksdagen fattar ett beslut, men vi har ju inte att granska riksdagens beslut utan vi har att granska regeringens agerande och handläggning av regeringsärenden.

Sammantaget, herr talman, kan vi när vi granskar det här ärendet inte finna att regeringen följt riksdagens beslut på ett fullödigt sätt. Jag och Centerpartiet, tillsammans med Folkpartiet och Kristdemokraterna, tycker inte att agerandet står i god överensstämmelse med riksdagens tillkännagivande från den 16 december 2004. Av det skälet har vi anmält en avvikande bedömning i denna del av betänkandet. Jag beklagar att inte fler delar den synpunkten utan släpper igenom det hela som om detta skulle vara tillfyllest och i enlighet med riksdagens uttalade mening.

Anf. 21 KARIN ÅSTRÖM (s):

Herr talman! I det granskningsärende som handlar om ett svenskt deltagande i projektet Neuron finns en reservation, som Kerstin Lundgren och Helena Bargholtz mycket riktigt tar upp. Den är för mig och mina kamrater, liksom för utskottsmajoriteten, något obegriplig.

Bakgrunden är den att riksdagen gjort ett tillkännagivande till regeringen den 16 december 2004 om att riksdagen genom formella ställningstaganden ska godkänna utvecklingen och anskaffningen av viktiga materielprojekt inom Försvarsmakten. I samband med budgetpropositionen anmälde regeringen att den under hösten 2005 avser att pröva olika alternativa lösningar kring den franskledda utvecklingen av en demonstrator för den obemannade flygfarkosten Neuron. Därefter avsåg regeringen att fatta beslut och informera riksdagen om beslutet.

Denna anmälan från regeringen fanns med i försvarsutskottets betänkande rörande budgetpropositionen. Den 7 december 2005 beslutade riksdagen, som Kerstin Lundgren också säger, i enlighet med utskottets förslag, och den 20 december bemyndigade regeringen Försvarsmakten att arbeta vidare med Neuron, helt i enlighet med riksdagsbeslutet. Så har tågordningen varit.

Herr talman! För att kunna kritisera regeringen måste man på något sätt låtsas som om riksdagens beslut den 7 december 2005 aldrig har fattats. Bevisligen har det fattats i kammaren, och riksdagen har alltså i förväg godkänt precis det förfarande som regeringen sedan använde i ärendet Neuron.

Det förslag som nu finns från delar av oppositionen – jag syftar på reservation 1 – är att kammaren ska rikta kritik mot regeringen för detta. Det är obegripligt, ja helt oförståeligt. Ni som yrkar på godkännande av anmälan i denna reservation gör det förhoppningsvis mot bättre vetande.

Herr talman! Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

(TALMANNEN: Så här långt har jag inte uppfattat att någon av reservanterna i utskottet har yrkat på godkännande av anmälan i reservationen.)

Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag uppskattar att herr talman uppfattade mitt inlägg tydligare än Karin Åström. Jag har för tids vinnande inte yrkat på godkännande av anmälan i reservationen även om jag självfallet står bakom den.

Karin Åström säger att hon inte förstår varför vi gör denna avvikande bedömning. Men det jag inte förstår är hur man kan finna att det står i god överensstämmelse med riksdagens beställning till regeringen om materialanskaffning att man konstaterar att regeringen ska pröva olika alternativ och sedan informera riksdagen. Är det att ge ett underlag för riksdagens formella ställningstagande när det gäller materialanskaffning? Vilket underlag fanns i så fall? Det var ju olika alternativ som skulle prövas.

Har riksdagen senare fått pröva de olika alternativen mot bakgrund av något tydligt underlag där man redovisade skälen och vilka operativa behov som skulle tillgodoses i de olika alternativen? Jag har inte kunnat se det. Jag har inte heller kunnat se att majoriteten i konstitutionsutskottet har kunnat peka på något sådant underlag.

Mot den bakgrunden, herr talman, är det obegripligt för mig att man kan anse att detta agerande och såsom det har fungerat under hösten från regeringens sida står i god överensstämmelse med riksdagens uttalande från december 2004.

Anf. 23 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag utgår från att vi ska titta enbart på den konstitutionella aspekten. Under den korta tid jag har varit i KU har jag fått lära mig att det kan vara viktigt att man följer hela ärendegången i dess olika skeden.

Det är obegripligt att ni i reservationen inte har tagit upp och noterat det riksdagsbeslut som fattades den 7 december 2005. Det innehåller en ganska tydlig beskrivning av hur regeringen avser att agera som har godkänts av riksdagen, och detta har sedan också verkställts. Detta känns väldigt oriktigt i reservationen.

Vi tycker inte att regeringen har varit ohörsam mot riksdagen i det här fallet.

Anf. 24 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Om man ser till tiden före riksdagens beslut den 7 december kan man konstatera att regeringen inte har deklarerat, inte i budgetpropositionen eller i annat sammanhang redogjort för och heller inte inför försvarsutskottet visat att man haft för avsikt att följa riksdagens beslut om att göra denna materialanskaffning till föremål för formellt ställningstagande utifrån det underlag som riksdagen tidigare framhållit att man önskat. Det kan man se under tiden före den 7 december.

Karin Åström säger att riksdagen fattade ett beslut den 7 december. Men vad stod då i det beslutet? Jo, i det beslutet gjorde man precis samma markering – att man avsåg att fatta beslut och informera riksdagen därom.

Sedan måste vi naturligtvis bedöma om riksdagen efter detta beslut har fått ett underlag som har gjort att man har kunnat göra ett formellt ställningstagande. Så har inte varit fallit. Regeringen har fattat beslut och

överlämnat till myndigheter att hantera detta utan att riksdagen fått göra den slutliga bedömningen av de olika alternativ som regeringen måste ha övervägt. Det var ju det som man till riksdagen angav att man avsåg att göra. Inte heller i denna del har riksdagen fått det underlag för formellt ställningstagande som försvarsutskottet pekade på att man skulle få. Man har inte heller följt upp det beslut som riksdagen tog i december 2004.

För tiden både före och efter den 7 december finns det alltså skäl att göra bedömningen att det inte står i god överensstämmelse med riksdagens uttalande från december 2004. Jag kan inte se vad majoriteten har för skäl att påstå motsatsen.

Anf. 25 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara notera att vi tolkar frågan helt olika.

Låt mig läsa upp ordalydelsen i försvarsutskottets betänkande: ”Regeringen anmäler i budgetpropositionen när det gäller den franskledda utvecklingen av en demonstrator för den obemannade flygfarkosten Neuron att regeringen avser att under hösten 2005 pröva olika alternativa lösningar för att därefter fatta beslut och informera riksdagen därom.” Sedan fattade riksdagen beslut den 7 december.

Man omnämner alltså den obemannade flygfarkosten Neuron, och jag ser det som att regeringen har agerat på ett sätt som riksdagen har godkänt.

Om jag skulle sluta med något slags visdomsord eller tanke kring detta skulle det kunna vara: Vill man skjuta skarpt ska man se till att man inte har laddat med så lös ammunition som ni har gjort i det här ärendet. Dessutom ska man inte rikta bössan mot den egna foten.

Anf. 26 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! När jag lyssnar på Karin Åström får jag en känsla av att hon mer kategoriskt än utskottet försvarar regeringens agerande. I utskottets, alltså majoritetens, ställningstagande står det att ”riksdagens tillkännagivande den 16 december 2004 får anses innefatta en uppmaning till regeringen att bereda riksdagens kammare möjlighet att genom formella ställningstaganden godkänna utveckling och anskaffning av viktigare materielprojekt”. Sedan kommer en liten brasklapp: ”Tillkännagivandet lämnar dock öppet för regeringen att avgöra om riksdagen skall beredas möjlighet att göra detta.”

Med tanke på hur laddat detta projekt ändå är hade det väl varit rimligt – och inte som Karin Åström säger obegripligt eller konstigt – att man hade hanterat detta i en mer strikt formell ordning, som framgår i reservationen? Även om jag inte yrkar bifall till den vill jag lyfta fram den som viktig.

Visst ska vi granska detta ur konstitutionell synpunkt. Men det finns ändå en faktisk bakgrund till sådant som vi granskar ur konstitutionell synpunkt. Det hade väl varit rimligt och riktigt att regeringen hade agerat ytterst vaksamt ur formell synpunkt i det här ärendet. Det bedömer vi att man inte har gjort.

Anf. 27 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Självklart finns det stor politisk sprängkraft i en mängd frågor som vi hanterar. Många av oss skulle säkert vilja gå in i en sakpo-

litisk debatt. Men nu är det på det viset att vi ska granska konstitutionellt. Jag kan tycka att det känns hedersamt att vi håller borta en mängd politiskt heta diskussioner just för att hålla konstitutionens flagga högt, om jag så får uttrycka det.

Du pratade om en brasklapp och läste ur betänkandet att riksdagen ”lämnar öppet för regeringen”. Ja, det är just precis vad riksdagen i det här fallet har gjort. Fortfarande tycker jag alltså att det är obegripligt att ni i er reservation inte har med det viktiga beslut som fattades den 7 december 2005, där man lade grunden för regeringens fortsatta agerande i projektet Neuron.

Anf. 28 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Det här är inte glasklart konstitutionellt. Det säger utskottets majoritet också i yttrandet. Då kan vi fråga varför man över huvud taget utnyttjade det vi kan kalla brasklappen, varför man ändå inte gjorde sitt yttersta för att göra det här helt formellt, kanske nästan riktigt noga ur konstitutionell synpunkt. Då hade man sluppit den här diskussionen och ifrågasättandet av hela hanteringen.

Vi kanske kan konstatera att man borde se över de här möjligheterna i kommande grundlagsarbete så att det inte uppstår möjligheter liknande den som vi nu har upplevt.

Anf. 29 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är möjligt att det inför framtiden kan finnas möjligheter att se över den här typen av frågor, vad vet jag. Men vi tittar inte nu på framtiden utan vi granskar strikt konstitutionellt den ärendehantering som har varit i fallet Neuron, och där finner utskottsmajoriteten att ingen kritik kan riktas mot regeringen.

Anf. 30 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Det här är, som redan antytts, en av de mest märkliga reservationer som någonsin har förekommit, i alla fall under överblickbar period, i konstitutionsutskottets betänkande. Man behöver inte veta ett dugg om ärendet. Man behöver inte läsa utskottets betänkande, materialet bakom eller någonting. Det räcker att läsa bara reservationen utan förkunskaper för att se att den är ogrundad.

Reservanterna konstaterar ”att regeringen den 20 december 2005 valt att fatta beslut om bemyndigande för Försvarmakten att beställa utveckling av demonstrator av den obemannade stridsflygfarkosten Neuron”. Sedan säger man: ”utan att dessförinnan ha underställt riksdagen detta projekt för formellt ställningstagande”. Det är vad reservanterna påstår. Regeringen har inte underställt det här projektet riksdagen för formellt ställningstagande.

I vilken form kan ett sådant formellt ställningstagande ske? Jo, man kan gå till första stycket i reservationen. Då ser man att det i riksdagens tillkännagivande från 2004 står att detta kan ske antingen i form av anslagsändamål vid anvisning av anslag, alltså i budgetpropositionen, eller i ett annat särskilt beslut. Slutligen framgår att riksdagen har fattat beslut om budgetpropositionen och att det i budgetpropositionen framgår att regeringen har för avsikt att göra den här beställningen.

Alltså: Riksdagen har i enlighet med sitt eget tillkännagivande från 2004 gjort ett formellt ställningstagande till det här anskaffningsprojektet. Därmed är regelverket uppfyllt. Detta är ingen oklarhet. Detta är ingen tolkningsfråga. Det här är ingen bedömning av hur man ska se på de konstitutionella reglerna. Detta är, menar jag, entydigt på det sättet att ett formellt fel icke har begåtts. Detta har godkänts av riksdagen.

Sedan kan man ha synpunkter på både det ena och det andra. Man kan tycka att riksdagen har fattat fel beslut. Man kan tycka att riksdagen inte borde ha godkänt budgetpropositionen i denna del eller över huvud taget. Man kan tycka att regeringen borde ha motiverat sitt ställningstagande och sitt förslag på ett bättre sätt. Man kan tycka att försvarsutskottet borde ha formulerat sin text på ett annat sätt och så vidare. Men detta är inte föremål för konstitutionsutskottets granskning. Vi granskar om regelverket har följts. Så som regelverket har uppfattats, både av majoriteten och, förefaller det som, av reservanterna går det inte att dra någon annan slutsats än att regelverket har följts.

Anf. 31 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Det är spännande att höra Mats Einarsson som uppenbarligen läser mer av andras reservationer än sina egna när han kommer fram till bedömningarna av vad som är märkligt, konstigt eller konstitutionellt grundat. Jag tittar bara lite lätt på reservation 2 och finner en mycket skarp kritik som riktas från Mats Einarsson mot beslutet att ingå försvarssamarbete med Saudiarabien. Men det är en helt annan debatt, herr talman, så den ska vi inte ta här och nu. Jag nämnde det apropå konstiga reservationer, konstitutionellt grundade reservationer och annat.

Jag noterar, herr talman, att Mats Einarsson tycker att riksdagen har godkänt beställningen av Neuron. Då är jag nyfiken att höra: Har riksdagen formellt prövat de olika alternativ som regeringen, försvarsutskottet och riksdagen säger att man ska pröva innan man tar ställning till om det ska vara Neuron eller någon annan? Var finns det formella ställningstagandet, Mats Einarsson? Det finns inte i beslutet från den 7 december. Det bara återupprepar vad som har varit regeringens avsikt, att fatta beslut under hösten och att göra det efter att man prövat olika alternativ.

Jag kan inte se att riksdagen formellt har fattat något beslut utifrån de olika alternativa prövningar som regeringen har gjort, oavsett i budgetsammanhang eller i annat sammanhang. Men kan Mats Einarsson visa detta är det naturligtvis spännande att få ta del av det, herr talman.

Anf. 32 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Vi kanske, som sagt, ska hålla oss till den här reservationen. Vi återkommer till den andra reservationen, som jag har undertecknat.

Jag börjar fundera på hur reservanterna tänker här. Det är möjligt att man blandar ihop lite olika saker. När det gäller ett formellt ställningstagande till ett sådant här projekt finns det ju ingenting föreskrivet i förväg om hur detaljerat det ska vara.

I det här fallet har regeringen redovisat sin önskan att gå in i projektet Neuron. Man har redovisat det i budgetpropositionen. Därmed har riksdagen haft möjlighet att formellt ta ställning till detta och har också haft

möjlighet att till exempel genom bifall till motioner eller på annat sätt avslå detta, att se till att det inte skulle bli möjligt att genomföra.

Riksdagens majoritet ansåg att det inte fanns skäl att stoppa det här projektet och godkände budgetpropositionen i den här delen. Därmed godkände man också, i enlighet med vad försvarsutskottet skriver, förfarandet därefter, alltså regeringens hantering av detta. Man skriver där också att det finns möjlighet att överväga olika varianter. Men det lägger man så att säga i regeringens händer.

Det kan man tycka från Centerpartiets och Folkpartiets sida att riksdagen inte borde ha gjort, att riksdagen inte borde ha givit den lilla friheten heller till regeringen. Men nu gjorde riksdagens majoritet detta. Därmed är reglerna följda, till punkt och pricka, skulle jag vilja påstå.

Anf. 33 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag hör att Mats Einarsson inte har något tydligt underlag för att påstå annat än att det här inte har varit föremål för ett formellt ställningstagande.

Han säger att det inte finns redovisat i förväg vad ett sådant formellt ställningstagande ska innehålla. Men det är det det gör, herr talman! I riksdagens uttalande från december 2004 pekar man på vad som kvalificerar begreppet formellt ställningstagande. Man talar om att man ska redovisa skälen. Man talar om att ha underlag om den operativa betydelsen, och så vidare.

Regeringen pekade i budgetpropositionen på att det här var *ett* projekt, men det fanns också andra alternativ som skulle övervägas. Det gör sedan också utskottet och riksdagen. Sedan konstaterar man att regeringen ska fatta beslut och riksdagen informeras. Men jag har inte hört Mats Einarsson redovisa att riksdagen de facto har gjort något formellt tydligt ställningstagande – annat än att man konstaterar att det hela pågår och att olika alternativ prövas.

Mats Einarsson må tycka att det står i god överensstämmelse med riksdagens uttalande om materielanskaffning. Vi gör, herr talman, en helt annan bedömning.

Anf. 34 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror jag har nått min kapacitetsnivå när det gäller att försöka förklara hur det här hänger samman. Jag ber om ursäkt för att det blir en upprepning.

Ett formellt ställningstagande kan naturligtvis se ut på olika sätt. Det finns helt riktigt, som Kerstin Lundgren säger, i det tidigare riksdagsbeslutet en inriktning om vilken typ av formellt ställningstagande som ska göras. Det finns redovisat från regeringen i budgetpropositionen. Man förklarar varför man tycker att projektet är viktigt. Det handlar om att upprätthålla kompetens inom försvarsindustrin i samband med JAS 39 Gripen-systemet, etcetera. Det är inte så oerhört utförligt redovisat i budgetpropositionen – men redovisat på det sätt som riksdagen har förutsett att regeringen ska redovisa sådana typer av projekt.

Riksdagens majoritet har accepterat att detta är en fullödig – i alla fall tillräcklig – redovisning för att ta ställning till frågan och ställa sig bakom den. Riksdagens majoritet gjorde det. Därmed har också regeringen möjlighet att fullfölja projektet, och den 20 december fattas beslutet.

Jag kan inte se att det är några som helst konstigheter i detta. Sedan kan vi ha olika uppfattningar om – som sagt – hur detta borde ha redovisats. Hur utförligt skulle man ha argumenterat för det? Hur detaljerat borde ett riksdagsbeslut vara när det gäller den typen av projekt? Det kan vi ha olika uppfattningar om. Men det finns ingenting vare sig i regeringsformen, i andra typer av regelverk eller i det tillkännagivande som riksdagen tidigare har gjort som säger att det sättet det hela hanterades på denna gång på något sätt skulle ha varit felaktigt.

Anf. 35 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Reservationen av Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern är något bisarr. Vi har hört olika varianter av bedömningen av reservationen. Man säger i reservationen dels att det tillkännagivande riksdagen gjorde den 16 december 2004 lämnar en öppning för regeringen att avgöra om riksdagens inflytande ska utövas genom budgetprocessen eller på annat sätt, dels att riksdagen underlättats och noterat regeringens avsikter i frågan om ett förarlöst stridsplan.

Vad man i stället hänger upp reservationen på var att regeringen avsåg att fatta beslut utan att informera riksdagen. Vad regeringen och dess ledamöter tänker, men inte gör, är inte upp till KU att granska – enbart vad de gör. Då har det gått konstitutionellt rätt till. Det i och för sig förändrar inte att det är en onödig satsning för det svenska försvaret, men de debatterna förs i försvarsutskottet.

Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag är nyfiken med anledning av Mats Einarssons och andras tidigare inlägg att få höra om Miljöpartiet anser att den redovisning som gjordes och regeringens agerande står i god överensstämmelse med riksdagens uttalande från december 2004. Det är det som vår reservation markerar. Vi tycker inte att det gör det. Men uppenbarligen tycker Mikael Johansson något annat. Det skulle vara intressant att få höra om det här står i god överensstämmelse med riksdagens uttalande från december 2004.

Anf. 37 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Vad Mikael Johansson anser står till och med i utskottets betänkande. Det framgår av den protokollsanteckning som fördes vid ett sammanträde den 7 juni när försvarsministern informerade utskottet: ”Att försvarsministern, någon dag före ett planerat regeringsbeslut, väljer att muntligen informera för utskottet om ett enskilt projekt och dess avsikter innebär inte på något sätt att riksdagen blivit delaktig.”

Vad Mikael Johansson anser är ganska klart. Det finns en protokollsanteckning om det.

Nu handlar det här om en granskning av huruvida detta har gått konstitutionellt rätt till eller inte. Då finns det en möjlighet, enligt beslutet 2004, att göra på annat sätt. Då går det inte att kritisera det. Däremot är det önskvärt att regeringen agerar i enlighet med tillkännagivandet 2004. Men regeringen har formellt sett möjlighet att göra på annat sätt. Då står vi här utan att kunna kritisera detta.

Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Det är intressant, inte minst mot bakgrund av den protokollsanteckning som Mikael Johansson hänvisade till, att man ändå från Miljöpartiets sida landar på just denna slutsats att inte säga något om hanteringsordningen. Det hade varit möjligt att instämma i vår markering att detta agerande inte står i god överensstämmelse med riksdagens tidigare uttalande. Det är det vi gör i reservationen. Det är fullt möjligt konstitutionellt. Det är inte alls ovanligt att KU gör den typen av konstateranden, nämligen att det inte har skett i direkt strid med de konstitutionella grunderna utan att det görs en bedömning i vad mån det står i god överensstämmelse eller inte med vad riksdagen har angivit.

Det vore bra om Miljöpartiet också kunde landa i den slutsatsen och bedöma i vad mån det står i god överensstämmelse eller inte med riksdagens tidigare uttalande.

Anf. 39 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Det framgår vad Miljöpartiet tycker i protokollsanteckningen som gjordes efter mötet med försvarsministern den 7 juni.

Men vi ska i KU granska huruvida detta har gått rätt till eller inte. Hur har regeringen agerat rent formellt sett? Då är det svårt att komma ifrån att det faktiskt är helt okej agerat från regeringens sida.

Avtal om militärt samarbete med Saudiarabien (avsnitt 2.2)

Anf. 40 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Nu är vi framme vid den reservation som Kerstin Lundgren tyckte var konstig. Vi får väl se vad övriga tycker om den saken.

Det här handlar om det ramavtal om militärt samarbete med Saudiarabien som Sverige via Leni Björklund, försvarsministern, har undertecknat.

Det är svårt att tänka sig att Sveriges regering skulle underteckna ett ramavtal om militärt samarbete med till exempel diktaturen i Burma, med Nordkorea eller med den nyligen installerade regimen i Sudan. Det finns ett antal diktaturer över världen som med rätta kritiserar av Sverige för omfattande och systematiska brott mot mänskliga rättigheter. Det skulle aldrig vara tänkbart för Sverige att ingå några militära avtal eller allianser av annat slag med dessa länder.

Med Saudiarabien är det uppenbarligen annorlunda. Saudiarabien är också en diktatur, en av de mer motbjudande som fortfarande finns kvar i världen.

Kränkningarna av mänskliga rättigheter är omfattande och väl dokumenterade. Jag tog nu på morgonen fram ett par rapporter från Amnesty och Human Rights Watch som bekräftar den bild som vi nog alla har av det här landet.

Där finns inte några garantier för yttrandefrihet – tvärtom är yttrandefriheten inskränkt i lag. Där finns inte någon rätt till mötesfrihet och demonstrationsfrihet. Säkerhetsstyrkorna upplöser regelmässigt möten och demonstrationer som uttrycker någon typ av opposition mot kungahuset. Det finns ingen organisationsfrihet. Det finns ingen religionsfrihet.

Kvinnor är systematiskt och mycket grovt diskriminerade och undertryckta i Saudiarabien, inte bara genom de strukturer som vi återfinns i

samtliga länder, inklusive Sverige, utan också i lagen, där diskriminering av kvinnor är påbjudet och straffsanktionerat. Det är alltså inte tillåtet att inte diskriminera kvinnor på diverse olika sätt.

Gästarbetare omfattas inte av de rättigheter och det skydd som gäller för saudiska medborgare. De behandlas på ett sätt som inte är acceptabelt från människorättssynpunkt.

Dödsstraff tillämpas. Ett hundratal avrättas årligen. Piskning och stympning tillämpas som straff för olika brott.

Det här är, som sagt, väl kända fakta om Saudiarabien.

Ett annat land än Saudiarabien skulle, med rätta, inte bara vara utsatt för en hård internationell kritik för sina brott mot mänskliga rättigheter utan förmodligen också vara utsatt för olika typer av sanktioner.

Vad skriver regeringen när man ska motivera att man går in i ett avtal om militärt samarbete med diktaturen i Saudiarabien? Man hänvisar till ett svar från dåvarande utrikesminister Laila Freivalds i en interpellationsdebatt. Där anför hon att landet har stort ekonomiskt, religiöst och politiskt inflytande i Mellanöstern och är en betydelsefull aktör på den globala arenan. Sedan kommer en nyckelmening: "Saudiarabien har en avgörande betydelse för upprätthållande av världens oljeproduktion." Ja.

Sedan säger hon att även om Saudiarabien efter engagemanget mot Sovjetunionen i Afghanistan kommit att spela en ambivalent roll beträffande den internationella terrorismen utgör landet numera en viktig del i arbetet mot densamma. I klartext: Saudiarabien är allierat med USA.

Sedan står det om att landet är en viktig exportmarknad för Sverige. Och så säger hon så här, vilket är något av en historiens ironi: Goda och förtroendefulla relationer skapar bättre förutsättningar för att framföra berättigad kritik även i frågor där ländernas traditioner och värderingar skiljer sig åt, som till exempel synen på demokrati och mänskliga rättigheter.

Exakt det argumentet använde mitt parti när vi under ett antal år upprätthöll formella förbindelser med Sovjetunionens kommunistiska parti, trots att vi samtidigt hårt kritiserade de inskränkningar i demokratin och de kränkningar av mänskliga rättigheter som fanns i Sovjetunionen. Vi sade att det ändå var viktigt att behålla de här relationerna för att kunna rikta kritik och påverka utvecklingen. Det var ett skäl med diskutabel kraft då, och det är det i dag också.

Dessutom är det inte så att vi från reservanternas sida kräver ett avbrytande av de diplomatiska förbindelserna med Saudiarabien eller att man inte ska ha kontakt med Saudiarabien. Vad vi säger är att det inte är förenligt med svensk utrikes- och säkerhetspolitik, som ju har som ett av sina viktigaste syften att stärka de mänskliga rättigheterna och demokratin i världen. Det är inte förenligt med denna aspekt av svensk utrikespolitik att ingå ett avtal om militärt samarbete med en diktatur som Saudiarabien.

Jag kan inte låta bli att notera den principiellt oklara hållning till demokrati och mänskliga rättigheter som uttrycks i formuleringen, som jag menar inte är i överensstämmelse med svensk officiell hållning, där man säger att våra länder har olika traditioner och värderingar i synen på demokrati och mänskliga rättigheter.

Svensk hållning, min hållning och mitt partis hållning är att mänskliga rättigheter är universella rättigheter. De är inte förhandlingsbara. De

är inte en fråga för olika traditioner och olika synsätt. De måste försvaras överallt. Detsamma gäller demokratins principer.

Herr talman! Mot den här bakgrunden borde det vara självklart att Sverige inte bör ingå den här typen av militära samarbetsavtal med diktaturer. Det borde också stå klart att det inte heller i formell mening står i överensstämmelse med de riktlinjer som finns för militärt samarbete och för utrikespolitik. Därför borde utskottet ha riktat kritik mot regeringen på den här punkten.

Utskottets majoritet smiter helt ifrån frågan och säger i ställningstagandet enbart att det här inte är fråga om faktisk vapenexport och att vi därför inte behöver titta på reglerna i det här fallet. Jag menar att det är vid sidan av. Det här handlar om överensstämmelse mellan den här typen av avtal och svensk utrikespolitik och i synnerhet vårt åtagande att försvara mänskliga rättigheter och demokrati.

Anf. 41 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Vi i Miljöpartiet har en annan uppfattning än majoriteten, bestående av socialdemokrater, moderater, kristdemokrater, folkpartister och centerpartister, rörande innebörden av den svenska vapenexportlagstiftningen. Vår tolkning är att lagstiftningens syfte är att förbjuda svensk vapenexport till länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna eller är i väpnad konflikt.

Saudiarabien, som vi tidigare här hörde en bra redogörelse för från Mats, bryter programmatiskt mot de mänskliga rättigheterna. Det är en brutal diktatur och en av världens mest ofria stater.

Mot den bakgrunden är det fel av Sverige, enligt vår tolkning av den svenska lagstiftningen i sådana här fall, att sluta berört avtal med Saudiarabien. Det kan inte vara syftet.

Anf. 42 KARIN ÅSTRÖM (s):

Herr talman! Det här ärendet handlar alltså om huruvida ett militärt avtal mellan Sverige och Saudiarabien antingen i sig eller genom sättet det kommit till på strider mot grundlagens bestämmelser om vad regeringen eller ett statsråd får göra.

Oavsett vad man tycker om Saudiarabien som land – dess religion, kultur, lagstiftning, styrelseskick, kvinnosyn inte minst eller militära förmåga – regleras inget av detta tyckande i svensk lag.

I Sverige har vid ett flertal tillfällen debatter förts om förhållandena i Saudiarabien och synen på till exempel mänskliga rättigheter och jämställdhet. Debatten är jätteviktig. Den handlar framför allt om att belysa de faktiska missförhållanden som finns och på vilket sätt man bäst kan påverka Saudiarabien att ändra denna hållning. Men den debatten ska föras i rätt sammanhang. Det är inte i samband med konstitutionsutskottets granskning av statsråd som vi ska föra den här debatten utan i andra forum.

Det här vill jag särskilt poängtera. Det tas till intäkt för att jag eller vi socialdemokrater i allmänhet skulle vara ointresserade av frågor som rör utvecklingen i Saudiarabien. Tvärtom är vi socialdemokrater på många sätt drivande i att upp den bristande respekten för de mänskliga rättigheterna i Saudiarabien både bilateralt, genom EU och i FN-sammanhang.

EU har vid ett flertal tillfällen offentligt framfört sitt fördömande av användningen av dödsstraff och tortyr och begränsningarna i yttrandefriheten i Saudiarabien. Detsamma gäller vår stora oro framför allt för kvinnornas ställning. Med svenskt stöd förs för närvarande en diskussion inom EU om hur man mera systematiskt ska granska och påtala såväl brister som framsteg vad gäller de mänskliga rättigheterna på den arabiska halvön. Självklart tog försvarsminister Leni Björklund upp situationen för de mänskliga rättigheterna i samband med det besök hon stod värd för i november 2005. Den socialdemokratiska regeringen kommer också att fortsätta att i bilaterala kontakter med företrädare för Saudiarabien inskräpa Sveriges hållning i dessa frågor.

Herr talman! Det går alltså att föra diskussioner kring det sätt på vilket Sverige söker påverka i Saudiarabien. Är det rätt att söka påverka genom kontakter och samtal eller genom att stå utanför? Är ett avtal som det nu träffade ur moraliska eller andra synpunkter rätt sätt att påverka?

Oaktat vår inställning till det som dagligen sker i Saudiarabien är dock detta inte föremål för granskning i konstitutionsutskottet. Det är inte en konstitutionell fråga utan en utrikespolitisk fråga som ska debatteras i rätt sammanhang. Inget i utskottets utredning visar att avtalet mellan Sverige och Saudiarabien i sig eller sättet det kommit till på strider mot de bestämmelser som finns i grundlagen. Därför finns det heller ingen anledning att i detta sammanhang yrka annat än godkännande av utskottets anmälan.

Men, herr talman, de miserabla förhållandena i Saudiarabien kommer säkerligen senare att ständigt vara föremål för debatter i riksdagen. Det ser jag fram emot.

Anf. 43 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Karin Åström avslutar med att konstatera att det är rätt miserabla förhållanden i Saudiarabien. I lagen om krigsmateriel finns det föreskrivet att vi får använda denna lagstiftning om samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik, och det är ju det vi hävdar att detta gör.

Karin Åström har upprepat ett antal olika argument för att jobba emot det som händer i Saudiarabien. Varför kan det då vara så svårt att inse att just denna lagstiftning faktiskt ger stöd för att inte ingå det här avtalet? Det borde vara en rimlig slutsats efter all den kritik som Karin Åström framför i sitt anförande.

Anf. 44 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Såvitt jag förstår är detta ett samförståndsavtal, en överenskommelse, som ska öppna för diskussioner om konkreta samarbetsmöjligheter. Det binder alltså inte på något sätt regeringen, Försvarsmakten eller industrin i övrigt att gå in i något specifikt projekt. Så har jag förstått det.

Sedan ska jag också säga att vi säkerligen kan ha lite olika syn i den här frågan. Jag kan berätta att vi åtminstone inom vårt parti så långt bakåt i tiden jag kan minnas – och då har jag varit med ganska länge i mitt parti – ständigt har fört diskussionen då det gällt diktaturer: Ska vi göra så att vi inskränker och isolerar, eller ska vi faktiskt föra öppna samtal med

dessa diktaturer? Vi har genom åren pendlat hit och dit i frågan, men det har alltid lutat över mer för att vi ska föra en öppen diskussion.

Det är alltid bättre att föra öppna diskussioner genom den typ av samverkansavtal som vi nu har med Saudiarabien. Man kommer då en bra bit på väg och kan så småningom också framföra kritik mot brotten mot mänskliga rättigheter och det som faktiskt sker i Saudiarabien.

Anf. 45 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det finns möjlighet att stoppa detta med nuvarande lagstiftning. I utskottets betänkande slås bland annat fast vad som gäller – detta handlar ju inte om krigsmaterielexport utan rimligtvis om utlandssamverkan – nämligen att om denna samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik kan den genomföras.

Jag kan inte begripa annat än att Karin Åström faktiskt håller med mig om att detta land inte är så bra. Då är frågan hur man ska påverka. Är det genom att ingå ett samarbetsavtal kring krigsmateriel? Är det sättet att påverka? Nej, jag tycker faktiskt att utskottets majoritet och övriga partier skulle kunna anamma den gällande lagstiftningen, säga nej till detta och kritisera regeringen för att den har ingått det här avtalet.

Anf. 46 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Fortfarande är detta ett samförståndsavtal, alltså en överenskommelse, som man har undertecknat. Det binder alltså inte regeringen, Forsvarsmakten eller industrin över huvud taget att gå in i något specifikt projekt.

Fortfarande har vi nog också lite olika syn när det gäller på vilket sätt man ska påverka och på vilket sätt man kan starta en förändringsprocess. Min absoluta övertygelse är att ska man göra detta måste man skapa en relation som bygger på förtroende. Det är först då man ordentligt kan gå in och påverka och åstadkomma en förändring i landet. Det är embryot, kan man säga, till all förändringsprocess, och så har vi valt att göra. Vi vill ha de här öppna kontakterna och relationerna, bland annat för att kunna jobba mot de förfärliga brott som sker mot de mänskliga rättigheterna i Saudiarabien.

Anf. 47 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt att denna debatt inte ska handla om de olika uppfattningar vi har vad gäller utrikespolitik eller andra saker utan just om hur regelverket ska tolkas. Jag vill också understryka att ingen, vare sig Miljöpartiet eller Vänsterpartiet, har hävdad att vi ska avbryta alla kontakter med Saudiarabien. Jag tror också att det finns skäl att upprätthålla sådana kontakter, bland annat för att kunna rikta kritik när det är befogat vad gäller brott mot mänskliga rättigheter.

Samtidigt säger dock vår lagstiftning, precis som Mikael Johansson sade alldeles nyss, att vapenexport och denna typ av militär samverkan ska stå i överensstämmelse med den svenska utrikespolitiken. Och en bärande del i svensk utrikespolitik, hävdar jag, är försvaret av mänskliga rättigheter. Ett militärt samarbete med diktaturen i Saudiarabien är naturligtvis inte något som stärker de mänskliga rättigheterna i det landet.

Av detta kan man dra två alternativa slutsatser. Jag undrar vilken slutsats Karin Åström drar.

Den ena är att detta med mänskliga rättigheter och försvaret av dessa kan sättas åt sidan av andra intressen, till exempel det svenska intresset av att hålla sig väl med USA och USA:s allierade, och att detta är viktigare än att stå upp för de mänskliga rättigheterna. Det är en slutsats man kan dra.

Den andra slutsatsen är att lagstiftningen bör tolkas på det sättet att det i princip vore fullt möjligt och i överensstämmelse med den svenska lagstiftningen att teckna ett likartat avtal med, säg, diktaturen i Nordkorea.

Några andra slutsatser har jag svårt att se att man kan dra. Vilken av dessa två är det alltså som Karin Åström drar?

Anf. 48 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vill kort kommentera det Einarsson sade om vapenexport. I det här fallet handlar det över huvud taget inte om vapenexport. Såvitt jag förstått det är Inspektionen för strategiska produkter, ISP, väldigt prövande och seriös. Man har en ordentlig parlamentarisk förankring för riktlinjerna när man ska tillstyrka vapenexport. Dessutom har man EU:s uppförandekod att följa. Besluten om vapenexport, så har jag uppfattat det, fattas självständigt av ISP. Då kan man tycka vad man vill om det. Vi gör säkert olika tolkningar i den frågan. Men så är det när det gäller vapenexport.

Einarsson nämnde två olika slutsatser man kan dra. Jag vet inte riktigt om jag uppfattade den senare, men du kan väl återkomma till det.

Den första slutsats du drog var att de mänskliga rättigheterna kommer att åsidosättas och att vi på något sätt skulle liera oss med USA, eller hur du nu uttryckte det. Den riktningen har aldrig – och nu pratar jag ur ett socialdemokratiskt perspektiv – diskuterats hos oss. De mänskliga rättigheterna väger väldigt tungt. I olika samarbetsavtal inom en mängd olika områden har vi alltid valt att ta den öppna vägen därför att vi vill ha goda relationer som bygger på ett långtgående förtroende gentemot varandra. Det är först då man kan göra stora insatser när man vill förändra situationen för de mänskliga rättigheterna.

Anf. 49 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Den andra typen av slutsats som jag antydde att man skulle kunna dra var ungefär följande. Eftersom man enligt majoritetsuppfattning kan ingå den här typen av avtal med diktaturen Saudiarabien borde man kunna göra det med vilken diktatur som helst, till exempel med den i Nordkorea. Det vore intressant att få klargjort om det är Socialdemokraternas uppfattning att man i princip skulle kunna teckna den här typen av avtal även med Nordkorea. Jag tror inte att Socialdemokraterna tycker det, jag kanske har fel, men det vore intressant att höra det.

Nej, det handlar inte om vapenexport. Det här handlar om ett ramavtal, men det syftar till ett militärt samarbete, ömsesidig utbildning och allt vad det nu är för någonting. Det kan i förlängningen komma att innefatta även vapenexport. Därmed blir den lagstiftningen tillämplig. Det är lite meningslöst att teckna den här typen av avtal utan att ha för avsikt att tillämpa det på något sätt.

Min tolkning av det hela är alltså – och det är inte för att raljera utan mycket seriöst – att försvar av de mänskliga rättigheterna är en viktig del av svensk utrikespolitik. Jag tror att det är ärligt menat från alla svenska utrikesministrar och svenska regeringar. Men man gör också maktpolitiska överväganden. Just i det här fallet har jag svårt att se att det finns något nationellt militärt säkerhetspolitiskt intresse av ett samarbete med Saudiarabien. Jag kan heller inte se att det militära samarbetet på något sätt skulle vara nödvändigt för att göra det möjligt för Sverige att rikta kritik mot Saudiarabien vad gäller brott mot mänskliga rättigheter.

Däremot kan jag mycket väl se ett intresse från svensk regerings sida att demonstrera att man är på samma sida som USA och Saudiarabien. Det är ett rent maktpolitiskt övervägande i så fall. Man kan moralisera över det, men det ska vi inte göra i det här sammanhanget.

Jag tror att det är så enkelt att man av maktpolitiska skäl har att demonstrera samhörighet med i det här fallet en viktig allierad för USA.

Anf. 50 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är väldigt lätt att hamna i den rent sakpolitiska diskussionen om frågor kring mänskliga rättigheter. Jag ska bara göra en kort kommentar.

Du frågar vilka diktaturer man kan vara beredd att ingå ett avtal med. Världen är väldigt föränderlig, Mats Einarsson. Hur det kommer att se ut i framtiden och hur Sverige kommer att ta ställning i olika frågor och vilka avtal man kommer att ingå är en fråga som vi inte äger just nu och här i konstitutionsutskottets granskningsdebatt. Men låt oss återkomma till den diskussionen i ett annat sammanhang. Då tar jag den gärna.

Man kan väl säga så här: Ja, det går att basera en kritik av ett statsråds handlande på faktiska skeenden och hur de står i förhållande till lagstiftningen och utarbetad praxis, men det går inte att basera kritiken på ett önskemål om en ändrad praxis. Vi måste alltså granska statsrådets agerande utifrån grundlagen och det regelverk som styr. I det här ärendet finns det ingen kritik att rikta mot statsrådet.

Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Jag blir så fascinerad av att lyssna på Mats Einarsson som inte bara har gått kurs i härskarteknik utan också ägnat sig åt en del andra studier. Han pratar om diktaturer och annat. Förmodligen pågår det någon debatt inom Vänsterpartiet om relationen till Kuba och andra sådana stater. Måhända diskuteras också maktpolitiska frågor i de övervägandena.

Men vi har inte att ge oss in i den typen av diskussioner, herr talman. Mats Einarsson brukar redovisa tydligt att vi ska ägna oss åt de konstitutionella grunderna. I förra ärendet, herr talman, talade Mats Einarsson om olika reservationer och pekade på än det ena, än det andra som var konsigtigt och knepigt. I den här reservationen konstaterar Mats Einarsson att det inte är fråga om tillståndspliktig verksamhet enligt lagen om krigsmateriel. Det är den slutsats som vi också kommer fram till.

Mot den bakgrunden har vi ingen anledning att granska utifrån den lagstiftningen.

Men här, herr talman, väljer samme Mats Einarsson som i andra sammanhang talar om konstigheter att blanda in helt andra frågor. Han finner att intentionerna bakom den svenska lagstiftningen om vapenexport inte är de här nämnda. Därför landar han i att man ska rikta kritik. I förra ärendet var vi ganska försiktiga med att tala om huruvida det stod i god överensstämmelse eller inte. Nej, nu tar man steget rejält och tar sjumilastövlar på och talar om att man ska rikta kritik mot beslutet att ansluta sig till deklarationer. Man kan ha synpunkter som Saudiarabien, men låt oss ta den debatten i annat sammanhang.

Frågan är: Finns det skäl att rikta kritik mot beslutet att ansluta sig till deklarationer på grund av den lagstiftning som Mats Einarsson säger inte är tillämplig i det här ärendet? Nej, herr talman, vi tycker inte det.

Anf. 52 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Den första delen av Kerstin Lundgrens inlägg gick mig mentalt förbi, så jag vet inte riktigt vad jag ska säga om det. Det var förmodligen någon typ av kritik mot mig och Vänsterpartiet. Jag begrep inte vad det handlade om, så jag lämnar den saken.

I mitt anförande tog jag exemplet Nordkorea därför att det tydliggör problematiken. Nordkorea anses, förmodligen med rätta, vara den brutalaste diktaturen på jorden just nu. Om vi tänker oss hypotetiskt att en svensk regering skulle underteckna den här typen av samarbetsavtal med Kim Jong Il i Nordkorea, skulle detta inte bara väcka berättigad uppmärksamhet och kritik i största allmänhet i den politiska debatten. Det skulle också bli föremål för en KU-anmälan, det är jag helt övertygad om, och vi skulle inte kunna undgå att konstatera att den typen av avtal med Nordkorea inte kan sägas vara i överensstämmelse med den lagstiftning som rör vapenexport och som säger att den typen av samarbete, export eller vad det nu handlar om ska stå i överensstämmelse med svensk utrikespolitik.

Sedan hänger man upp sig på formaliteten att själva avtalet faktiskt inte innebär någon vapenexport. Det menar jag är hårklyveri. Det är inte rimligt att man ska kunna ingå den här typen av avtal utan att också ha för avsikt att faktiskt tillämpa dem och därmed komma i direkt konflikt med vapenexportlagstiftningen.

Anf. 53 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Ja, om regeringen hypotetiskt, teoretiskt, ingick ett sådant avtal – man vet ju aldrig, höll jag på att säga, vilka planer Mats Einarsson och stödpartierna har – skulle vi säkert få en KU-anmälan. Där delar jag den bedömning som Mats Einarsson gör. Då skulle vi få diskutera och granska den.

Men, herr talman, i det här ärendet har vi ingen sådan anmälan att granska. I det här ärendet diskuterar vi inte hypotetiska frågor, vilket Mats Einarsson nu väljer att göra. I stället har vi en faktisk granskningsanmälan, och den har vi haft som utgångspunkt.

*Gransknings-
betänkande*

*Avtal om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

Man kan, som Mats Einarsson gör, önska att krigsmaterielexportlagen såg annorlunda ut så att den här typen av kryphål inte fanns. Mats Einarsson, du sitter ju och styr med regeringen. Varför ändrar du i så fall inte på lagstiftningen?

Nu har vi den lagstiftning vi har. Både vi och ni som reserverar er konstaterar att det här inte utgjort tillståndpliktig verksamhet. Alltså har inte den lagstiftningen gällt. Trots att ni gör det konstaterandet här tycker ni att det finns skäl inte bara för ett stillsamt påpekande, vilket vi ville göra förra gången när vi pratade om god överensstämmelse eller inte, utan också för att rikta kritik. Men på vilken konstitutionell grund ska det ske? Ja, det är måhända en hypotetisk fråga.

Anf. 54 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Till protokollet vill jag få noterat att Kerstin Lundgren inte utesluter möjligheten till ett militärt samarbetsavtal med Nordkorea – det är intressant.

Jag sitter inte med i regeringen eller ens i närheten av den, och jag styr definitivt inte någon som helst politik på det här området. Det vet säkert Kerstin Lundgren. Det skulle se något annorlunda ut då. Men jag kan försäkra att några resonemang om ett samarbete med Nordkorea inte skulle aktualiseras.

Det är sant att lagstiftningen har kryphål. Det har kritiserats, bland annat av Vänsterpartiet. Men det är inte det vi diskuterar. På den grunden har jag flera gånger avstått från att reservera mig för kritik mot regeringen i den här typen av frågor.

Det finns en missuppfattning om att svensk vapenexportlagstiftning förbjuder export av vapen till länder där mänskliga rättigheter kränks. Så är det inte. Men det finns regler, och det finns begränsningar. En av de begränsningarna är att verksamheten ska stå i överensstämmelse med svensk utrikespolitik – ett ganska brett begrepp. Däri ligger också – det är detta som jag har försökt visa på – försvaret av mänskliga rättigheter.

I det här fallet står, menar jag, ett sådant här samarbetsavtal i konflikt inte med den lagstiftning som jag skulle önska att vi hade utan med den lagstiftning vi faktiskt har.

Vi gör olika bedömningar av detta. Till någon del beror väl det på att lagstiftningen är just så oklar som den är avsedd att vara. Likväl finns det, menar jag, grund för kritik här.

Anf. 55 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Det är spännande. Mats Einarsson vill i protokollet få noterat den fråga om samarbetsavtal med Nordkorea som han lyft in. Jag trodde måhända att det pågick en diskussion bland dem som önskar bilda regering efter valet och att man hade några planer på gång. Mats Einarsson ville ju så tydligt lyfta in frågan i debatten.

Jag noterar också att Mats Einarsson och Vänsterpartiet efter valet gärna vill sitta med i en regering och styra också de här områdena. Vi får hoppas att så inte blir fallet. Väljarna avgör naturligtvis den saken.

Herr talman! Vi har en lagstiftning, och den har vi att utgå från. Vi är, om jag förstår saken rätt, överens om det. I lagen om krigsmateriel krävs det tillstånd för utförsel ur landet av krigsmateriel. Där finns de begränsningar som Mats Einarsson hänvisar till.

Men, herr talman, vi och reservanterna konstaterar att den lagstiftningen inte är tillämplig i det här fallet. Vi konstaterar alltså detta. Men det nöjer reservanterna sig inte med i det här fallet, utan nu har man hittat en bedömning av frågan på ett helt annat plan som leder reservanterna till slutsatsen att man ska rikta kritik. Men fortfarande har jag inte, herr talman, hört på vilken konstitutionell grund det ska göras. Det tycker jag fortfarande tydligt framstår i den här debatten.

Anf. 56 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Låt oss inledningsvis slå fast några saker. Saudiarabien är ingen demokrati. I Saudiarabien kränks mänskliga fri- och rättigheter. Inte minst kvinnornas situation är minst sagt besvärlig.

Mot detta finns det skäl att rikta mycket stark *politisk* kritik. Det har företrädare för Folkpartiet gjort i den allmänna och i den politiska debatten. Det finns mycket starka skäl att rikta kritik mot det samarbetsavtal som har ingåtts. Den socialdemokratiska regeringen måste ta till sig den kritiken. Detta manar till efterföljd också i framtiden.

Frågan är dock om det konstitutionella regelverket har följts. Det är den frågan som vi har att behandla här. Jag kan inte se att vare sig majoriteten eller minoriteten i den här frågan i grunden har kommit fram till någonting annat än att det konstitutionella regelverk, de lagar, som finns har följts.

Både i majoritetstexten och i reservationen sägs det att det inte handlar om krigsmaterielexport här. Det erkänner också reservanterna. Alltså är lagen om krigsmaterielexport i grunden inte tillämplig. Mot den bakgrunden är de resonemang som Mats Einarsson för i grunden rent obegripliga.

I själva sakfrågan kan jag inte låta bli att notera det engagemang med vilket Mats Einarsson nu talar om den svenska utrikespolitiken som ska präglas av detta med att slåss för mänskliga rättigheter och demokrati. Mats Einarsson tillhör ju ett parti som inte har ett speciellt ärorikt förflutet på den punkten och som har en partiledare som till alldeles nyligen var medlem av Svensk-Kubanska Föreningen som slagits inte för de demokratikämpar som finns på Kuba utan mot de demokratikämpar som finns på Kuba.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att jag inte heller kan låta bli att konstatera att Mats Einarsson tar upp frågan om ett hypotetiskt samarbetsavtal med Nordkorea. Jag tror att jag kan tala för de flesta partierna i riksdagen när jag säger att detta är hypotetiskt för i stort sett alla tänkbara regeringskonstellationer utom möjligen för en konstellation där Vänsterpartiet självt utgör mer än 50 %.

Anf. 57 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Tobias Krantz oförskämdheter lämnar jag därhän. Det är bra om vi är överens om att det är uteslutet med någon form av militärt samarbete med Nordkorea. Den intressanta frågan är varför det är uteslutet men inte när det gäller diktaturen Saudiarabien. Det är den lilla konstitutionen som har föranlett mig att ta upp det hypotetiska exemplet med Nordkorea. Vilka funderingar har Tobias Krantz kring detta?

*Gransknings-
betänkande*

*Avtal om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

*Utbildnings- och
kulturminister Leif
Pagrotskys nominering
av en styrelseledamot i
två statliga bolag*

Anf. 58 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Mina funderingar har jag redogjort för. I grunden handlar den här frågan om huruvida krigsmateriellagstiftningen är tillämplig eller inte. I den frågan är både reservanterna och majoriteten överens. Både reservanterna och majoriteten konstaterar att det inte handlar om krigsmaterielexport. Alltså är den här lagstiftningen inte tillämplig. Det måste vi ändå vara överens om.

Finns det skäl att rikta kritik mot det samarbetsavtal som ingåtts? Ja, det finns det definitivt. På politiska grunder finns det en mycket stark kritik. Jag vill gärna markera att jag och Folkpartiet har varit starkt kritiska till det samarbetsavtal som ingåtts.

När vi granskar regeringen måste vi göra det på konstitutionella grunder. Jag finner inte att det finns skäl att rikta konstitutionell kritik mot regeringen. Hur är det då med politisk kritik? Ja, en mycket skarp sådan förtjänar regeringen, men inte konstitutionell kritik.

Utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotskys nominering av en styrelseledamot i två statliga bolag (avsnitt 4.2)

Anf. 59 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Bakgrunden till den gröna reservationen och de skilda ställningstagandena är denna: Enligt vår mening bör varje beslut om att nominera en person till en styrelse alltid betraktas som ett enskilt beslut, oavsett om personen i fråga redan sitter i berörd styrelse.

Som vi ser det finns det enbart nomineringar av personer till styrelser. Man kan inte bli, som det kallats, åternominerad. Varje beslut att nominera en person är ett nytt beslut.

Mot den bakgrunden var det olämpligt att nominera den diskuterade personen, eftersom han kunde ifrågasättas redan vid nomineringstillfället utifrån etisk synpunkt och på grundval av de misstankar som förts fram och de utredningar som påbörjats. Det är skälet till vår reservation.

Anf. 60 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Det råder ingen oenighet mellan Miljöpartiet de gröna och utskottsmajoriteten om att varje sådant här nomineringsbeslut är ett enskilt beslut och att det faktum att man redan är styrelseledamot inte garanterar att man ska bli omvald. Det är grundläggande demokratiska principer, även om det handlar om aktiebolag.

Jag måste säga att jag inte förstod när vi på sammanträdet justerade betänkandet varför Miljöpartiet skulle reservera sig. Och med den motivering som Mikael Johansson nu har försökt sig på förstår jag likväl inte varför reservationen har kommit till. Den grundas ju på uppfattningen att uppgifter i en tidningsartikel som utpekar någon som misstänkt för någonting ska vara skäl för ett statsråd att inte omnominera eller kanske till och med under pågående arbetsår se till att vederbörande blir avskedad från sin styrelsepost.

Den som tränger in i materialet ser ju att statsrådet och Eva Halvarsson, som ansvarig för ägarenheten på departementet, gjorde omfattande undersökningar och talade bland annat med ABB, som var vederbörandes arbetsgivare, för att försöka klarlägga omständigheterna. Och ABB hade inte, trots internrevision, kunnat komma fram till att de misstankar

eller påståenden som anfördes var grundade vid den tidpunkt då bolagsstämman ägde rum 2004.

Sedan blev det ju en annan händelseutveckling och vederbörande häktades. I det sammanhanget agerade regeringen helt enligt de principer som man rimligen kan tycka ska gälla i det här sammanhanget. Det är alltså utifrån rättsstatliga synpunkter och de principer som gäller för rättssäkerhet, skuld och oskuld i olika sammanhang helt oacceptabelt att, såsom Miljöpartiet gör gällande, med hjälp av en tidningsartikel avskeda någon styrelseledamot eller att ingripa på de mycket lösa grunder som vid den tiden fanns för handen. Jag tycker att Miljöpartiet ur rättssäkerhetssynpunkt och rättsstatlig synpunkt faktiskt borde överväga att dra tillbaka reservationen, därför att den bäddar för ett resonemang om att tidningsuppgifter ska grunda allvarliga ställningstaganden från en regerings sida exempelvis.

Anf. 61 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag försöker anamma de regler som Näringsdepartementet tillämpar sedan 2003. Där framgår det att inför nyval av tilltänkt styrelseledamot ska man fråga om personen har varit inblandad i något som skulle kunna skada eller negativt påverka förtroendet för bolaget och ägaren. Då är det väl rimligt att anta att även icke dömda personer, oskyldiga, ska kunna bli bedömda från Näringsdepartementets sida som olämpliga som styrelseledamöter. Den möjligheten fanns faktiskt vid den tidpunkt då det aktuella fallet var aktuellt.

För mig handlar det om att den möjligheten finns och att det är det Göran Magnusson egentligen kritiserar i sitt anförande. Jag tycker att det är märkligt om det finns regler för regeringen som inte på något sätt är godkända av en riksdagsmajoritet.

Anf. 62 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det sistnämnda förstod jag inte ens en gång.

Det är väl alldeles klart att om vederbörande, Peter Fallenius, hade sagt att det nog fanns en grund för artikeln i DN och om vederbörandes arbetsgivare, ABB, hade sagt att deras internrevisorer hade funnit att det fanns starka skäl att tro att det var på det sättet, då hade frågan naturligtvis kommit i ett helt annat läge. Men det är ju inte det som Miljöpartiet här anför, utan grunden för anmälan är en tidningsartikel. Miljöpartiet hävdar nu att med anledning av uppgifterna i tidningsartikeln borde vederbörande inte ha omnominerats.

Läser man materialet – jag kan förstå om Mikael Johansson kanske inte har haft tid att göra det – ser man att Näringsdepartementet, statsrådet och handläggande tjänstemän har gjort omfattande undersökningar men inte har kommit fram till att det vid den tidpunkten fanns anledning att sätta tilltro till Dagens Nyheters artikel. Det som anmälaren faktiskt ett par år senare fortfarande hävdar är att det fanns anledning att fästa tilltro till artikeln och att därefter agera och ingripa mot den här privatpersonen.

Anf. 63 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än den som uttrycktes av föregående talare, utskottets vice ordförande.

*Gransknings-
betänkande*

*Utbildnings- och
kulturminister Leif
Pagrotskys nominering
av en styrelseledamot i
två statliga bolag*

*Distribuering av
broschyrer om
budgetpropositionen
för år 2006 via
Apoteket AB och
Posten AB*

Man kan självfallet göra olika bedömningar av när man ska nominera en viss person och när man ska avstå från att göra det. Regeringen är i och för sig fri att i varje enskilt fall avstå från att nominera en viss person. Man är inte skyldig att nominera. Man är heller inte, såvitt jag begriper, skyldig att på något sätt motivera varför man inte nominerar en viss person. Det är varje gång ungefär nio miljoner personer som man inte nominerar.

Man kan också ha den uppfattning som Miljöpartiet kanske har, att blotta påståendet att en viss person har gjort sig skyldig till någon typ av oegentligheter ska räcka för att avstå från att nominera personen.

Regeringen har en något annorlunda syn på det hela och har resonerat som så att det inte räcker att det framförs anklagelser, att det måste finnas tillräcklig substans i dem för att man på den grunden ska avstå från att nominera en person som man av andra skäl anser vara väl lämpad. Som det har sagts här gjorde regeringen en del undersökningar kring detta för att se om det fanns tillräcklig grund för att avstå från en nominering och fann vid den tidpunkten inte att det var fallet.

Det är väldigt svårt att se hur detta skulle kunna utgöra regelbrott av något slag. Man kan som sagt göra en annan bedömning. Man kan anse att regeringen borde ha bedömt fallet på ett annat sätt, men det är en annan typ av diskussion. Det är inte den konstitutionellt grundade bedömning som vi har att göra här i utskottet. Därför menar jag, i likhet med majoriteten, att vi inte har något annat val än att konstatera att här finns ingen grund för kritik eller anmärkning mot regeringen.

Distribuering av broschyrer om budgetpropositionen för år 2006 via Apoteket AB och Posten AB (avsnitt 7.2)

Anf. 64 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Den här frågan handlar om att regeringen har låtit distribuera broschyrer om regeringens budgetproposition via Apoteket AB och Posten AB. Det har dessutom ägt rum under ett antal år.

Frågan är hur vi ska se på detta konstitutionellt. Det som har inträffat i det här fallet är tyvärr inte en enstaka företeelse. Under de senaste åren har vi sett en utveckling där statliga myndigheter och statliga bolag i allt större utsträckning har blivit forum för politisk opinionsbildning och politisk propaganda.

Jag kan nämna två uppmärksammade exempel.

Det ena är Skatteverkets så kallade svartjobbskampanj. De flesta som såg kampanjen uppfattade nog att det var en ensidig socialdemokratisk syn på hur den svenska skattepolitiken borde utformas och vad som är grunden för den svenska välfärdspolitik.

Det andra är en kampanj som Naturvårdsverket bedrev, den så kallade klimatkampanjen. I de mål som Naturvårdsverket satte upp för kampanjen ingick bland annat uttryckligen att försöka påverka svenska folket att ta ställning för mer statliga styrmedel i den svenska miljöpolitiken.

Något som man kan ha olika politisk uppfattning om är knappast något där en statlig myndighet ska försöka påverka människors åsikter.

Det har diskuterats i stor utsträckning och man har försökt undersöka hur stor omfattning denna myndighetspropaganda har. Det är svårt att utreda. Jag har själv flera gånger begärt att riksdagens utredningstjänst

ska försöka reda ut hur många miljoner som läggs på myndighetspropaganda på politiska opinionsbildningar i våra myndigheter och våra bolag. Det är mycket svårt att reda ut. Det är förmodligen ett antal hundra miljoner. Det är en rimlig uppskattning som riksdagens utredningstjänst har kommit fram till.

Det är problematiskt ur ett vidare konstitutionellt perspektiv. Det här undergräver förtroendet och grundvalarna för den svenska förvaltningspolitiska modellen. Tanken är att politiken ska skötas av förtroendevalda politiker i kontakt och dialog med medborgarna. Opinionsbildning ska ske av politiker och politiker ska ta emot den opinion som kommer från medborgarna.

Myndigheterna ska däremot ägna sig åt förvaltning och åt att verkställa de beslut som riksdag och regering har fattat, att tolka och precisera de lagar som finns och naturligtvis fatta beslut i enskilda fall.

Det finns tyvärr inga entydiga regler som sätter gränser och som sätter käppar i hjulet för sådan myndighetspropaganda och politisk propaganda som förekommer i allt större utsträckning. Därför är det svårt att på denna punkt rikta strikt konstitutionell kritik utifrån ett regelverk som inte finns. Det måste vara en utgångspunkt för en kommande regering och en kommande riksdagsmajoritet att förändra och förnya de regler som finns så att vi kan få bukt med den myndighetspropaganda som föreligger.

I en reservation som Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern står bakom pekar vi på att det finns ett verksamhetsavtal mellan staten och Apoteket som talar om vilket huvudsakligt uppdrag Apoteket ska ha. I den utfrågning som vi hade med finansministern i det här fallet talade också finansministern om att det huvudsakliga uppdraget för Apoteket rimligen är att Apoteket ska ägna sig åt apoteksverksamhet. Han erkände också att det var rimligt att anta att Posten ska ägna sig åt postverksamhet.

Det kan knappast ingå i det uppdrag som Apoteket har fått av skattebetalarna och riksdagen att de ska ägna sig åt att distribuera regeringens budgetproposition. Där finns en tveksamhet och en kritik som vi tycker att det finns skäl att lyfta fram i vår reservation.

Sammanfattningsvis är det stora problemet på det här området att det i alltför stor utsträckning är oreglerat. Det får en ny regering och en ny riksdagsmajoritet, hoppas jag, ta tag i efter höstens val.

Det finns också en liten kritik som vi vill rikta mot hur regeringen har hanterat detta. Vi pekar på att det finns ett verksamhetsavtal mellan staten och Apoteket som måste följas.

Anf. 65 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Tobias Krantz har redogjort för ärendets bakgrund när det gäller distributionen av den budgetbroschyr som först distribuerades av Posten i några år och sedan av Apoteket. Apoteket är ju ett aktiebolag och styrs av aktiebolagslagen. Därmed styrs verksamheten av bolagsordningen som i allmänhet fastställs på bolagsstämmorna. I den delen finns det ingen anledning att rikta kritik mot Apoteket som sådant.

När diskussionen om broschyrerna dök upp reagerade Apoteket med förbluffande snabbhet och tog bort dem eftersom man inte ville vara politiskt kontroversiell i sammanhanget.

Det är intressant hur man ser på detta ur statens synvinkel. Vi borde egentligen ha varit eniga på den punkten. Det fanns ett hårdnackat motstånd mot att hitta en formulering där man tog upp det som Tobias Krantz pekade på, nämligen att det finns ett verksamhetsavtal mellan staten och Apoteket AB.

Detta verksamhetsavtal ligger ju utanför bolagsordningen och aktiebolagslagens regler. Trots allt är det ett avtal mellan staten och Apoteket som staten givetvis borde vårda som sådant. I verksamhetsavtalet står det angivet vilken verksamhet som bolaget får bedriva. När det gäller information står det: Bolaget får bedriva egenvårdsrådgivning till allmänheten kopplat till försäljning av naturläkemedel och andra varor inom hälsoområdet samt erbjuda hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande information.

Man kan ställa frågan: Är den här budgetbroschyren hälsofrämjande eller sjukdomsförebyggande information?

Det är ganska enkelt. Det borde egentligen ha varit total enighet om detta. Eftersom det föreligger ett verksamhetsavtal mellan staten och Apoteket borde man från statens sida beakta det och respektera de regler som gäller. Det borde ha varit okontroversiellt att skriva in, som vi gör i reservationen, att oaktat bolagsordningen förutsätter utskottet att regeringen beaktar innehållet i sådana avtal.

Det är egentligen en självklarhet. Det är konstigt att vi inte kunde enas på den punkten.

Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Det här är en reservation som inte riktar kritik. Den talar inte om ifall agerandet överensstämmer eller inte. Det är en reservation som markerar ett förhållningssätt som vi reserverar tycker ska vägleda regeringens arbete.

Mina företrädare i talarstolen i det här ärendet har ju givit bakgrunden. Jag vill bara helt kort på nytt understryka vikten av att regeringen utvecklar sina relationer till bolag och myndigheter på ett sätt som gör att allmänheten har fortsatt tilltro och att man ser de olika uppdrag som olika offentliga aktörer har.

Det är märkligt om regeringen och regeringens företrädare, oavsett om det gäller statsråd eller en informationsavdelning i ett departement, inte förhåller sig till verksamhetsavtal som regeringen har med bolag på ett sätt som gör att de hävdas och att också bolagen får en tydlig signal om vilka villkor man ska umgås på.

Om vi gör något annat bör det åtminstone vara affärsmässigt. Det finns en glidande skala om man fortsätter så här. Man behöver inte betala och man får ut sin information ändå. Det är inte regeringens sak, utan bolagens. Om en sådan utveckling fortsätter tror jag att det undergräver tilltron till statliga bolag och offentliga myndigheter. Det skulle vara en mer förmlös utveckling som vi inte vill bejaka.

I den här delen är reservationen mycket mild. Vi talar om att verksamhetsavtalet ska beaktas också i den här typen av sammanhang.

Anf. 67 YOOMI RENSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ska börja med att säga att jag har suttit i riksdagen under ett år. Och detta år har nog varit det mest allmänbildande som jag

har varit med om när det gäller partipolitik och de konstitutionella frågorna. Det var nog det bästa utskottet att hamna i under denna korta tid. Jag vill tacka utskottet för denna tid.

Dessutom hann jag vara med om två historiska händelser, både arbetet i KU som gällde flodvågskatastrofen och flyttningen till andrakamarsalen.

När jag funderade på vad jag skulle säga om detta ärende kände jag att jag inte visste riktigt vad jag skulle säga. Jag tycker nämligen inte att detta ärende är av den dignitet att det finns så mycket konstitutionellt att säga om det. De borgerliga partiernas reservation innehåller i sak ingenting. Den bygger inte på någon större politisk övertygelse, och den har egentligen ingen konstitutionell grund. Jag tror att det i stället handlar om en sorts irritation över att regeringen ibland verkar ha bättre möjligheter att nå ut med sin information än vad vi som politiska partier har. Och då menar jag även vi socialdemokrater.

I anmälan står visserligen att man förutsätter att regeringen fullföljer ingångna avtal. Men det är naturligtvis en självklarhet. Alla avtal ska ju följas, vare sig det är regeringen eller någon annan part som tecknar dem. I detta fall finns det dessutom inga som helst skäl att tvivla på att regeringen har gjort just det.

I den reservation som Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern står bakom är det ingen kritik som förs fram, vilket ni mycket riktigt säger. Man säger att oaktat bolagsordningen förutsätter utskottet att regeringen beaktar innehållet i sådana avtal. Sedan tar man upp lite grann om broschyren och bestämmelser i grundlagen.

Det finns ju ingen kritik i detta att komma fram till. Mats Einarsson talade om pressmeddelandeanmälan. Jag tycker faktiskt att detta är en sådan form av pressmeddelandeanmälan som handlar mer om partipolitik än om någon felaktighet som regeringen skulle ha gjort.

Tobias Krantz använde flera gånger i tidigare anföranden ordet ”pinsamt”. Nu vill jag inte säga att detta ärende är pinsamt. Men jag tycker att en anmälan som handlar om att man är irriterad över att regeringen använder sig av en informationskanal, där det dessutom inte finns någon formell kritik att anföra, blir lite lätt pinsam.

Jag kan också notera att Moderaterna har avstått från att bilda en gemensam allians bakom denna reservation. Även om jag i min politik inte brukar berömma Moderaterna för någonting, så tycker jag i alla fall att detta visar på en viss form av sunt förnuft.

Ingvar Svensson frågade om detta hör till Apotekets uppgifter och om det är hälsofrämjande. Helt vid sidan av detta tror jag nog att reformerna i budgetpolitiken kanske är lite hälsofrämjande för befolkningen.

Anf. 68 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Det förvånar mig med vilken lättvindighet som Yoomi Renström ändå går förbi den mer vida konstitutionella fråga som detta ytterst handlar om, nämligen huruvida statliga bolag och statliga myndigheter ska vara forum för partipolitisk opinionsbildning eller om de ska följa det som i grunden är deras verksamhetsuppdrag. I Postens fall handlar det om att ägna sig åt postverksamhet, och i Apotekets fall handlar det om att ägna sig åt apoteksverksamhet. Jag tycker att det ändå kunde ha

*Gransknings-
betänkande*

*Distribuering av
broschyrer om
budgetpropositionen
för år 2006 via
Apoteket AB och
Posten AB*

förtjänat ett något större begrundande än att så lättvindigt avfärdas av Yoomi Renström i hennes inlägg.

Jag menar att det är problematiskt att den gränsdragning som vi alla har varit överens om håller på att suddas ut, nämligen att politik är något som folkvalda politiker och medborgare ägnar sig åt i dialog med varandra och att politikerna fattar beslut på medborgarnas uppdrag, medan vi har en förvaltning, statliga myndigheter och bolag, som ska verkställa de beslut som riksdag och regering har fattat men inte ägna sig åt politik. Det har vi varit överens om, och detta är ett exempel på att den gränsen håller på att suddas ut.

Nu är det tyvärr så att det inte finns några entydiga och klara regler som förbjuder det agerande som regeringen har ägnat sig åt här. Och därför finns det ingen grund för konstitutionell kritik. Men det finns, som vi säger och pekar på, ett verksamhetsavtal som vi förutsätter att regeringen följer.

Det skulle vara rätt intressant att få höra Yoomi Renström reflektera över följande. Om exempelvis Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Moderaterna eller något annat parti hörde av sig till Posten eller Apoteksbolaget och sade att de ville föra ut information om sina budgetförslag på Apoteket respektive Posten, hade det då varit förenligt enligt Yoomi Renströms uppfattning med Postens respektive Apotekets verksamhetsuppdrag?

Anf. 69 YOOMI RENSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi till att börja med ska klargöra definitionen av partipolitik och regeringens information. Vad som är partiernas egen politik är upp till partierna. Och Tobias Krantz är fullkomligt fri att vända sig till vilka bolag och vilka instanser som helst och fråga om de har lust att föra ut den folkpartistiska politiken. Lika fritt är det för dessa bolag och dessa myndigheter att säga antingen ja eller nej. Det står ju också i bolagsordningen att det är bolagen som själva bestämmer detta.

När det gäller att regeringen vill informera om den budgetpolitik som man för, så tror jag att också Tobias Krantz kan hålla med om att budgetpropositionen faktiskt påverkar en hel del människor och att det kan finnas ett visst intresse för regeringen att få informera om vad man tänker göra som påverkar människorna i landet. Ett bra sätt att informera om detta är naturligtvis att hitta de ställen där många människor passerar och finns. Här har de tjänstemän som ska informera hittat ett sätt som de var överens om.

Vi som socialdemokrater kan naturligtvis också fråga om detta. Det är inte vår politik som vi talar om utan det är regeringens politik. Och jag är ganska övertygad om att Apoteket hade sagt nej till en socialdemokratisk partipamflett eller socialdemokratisk propaganda. Men, som sagt, det är helt upp till bolagens styrelser att bestämma om detta. Och det tror jag att de klarar av alldeles på egen hand.

Anf. 70 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Det var ett mycket intressant ställningstagande Yoomi Renström gjorde här, nämligen att det tydligen är skillnad mellan regeringens politik och socialdemokratins politik. Jag skulle gärna vilja se några exempel på det. Och Yoomi Renström får gärna ge några exempel

på hur regeringens och Socialdemokraternas politik nu skiljer sig åt. Det vore väldigt spännande att få höra. Yoomi Renström gjorde ett underliggande konstaterande att regeringen, enligt hennes uppfattning, skulle vara partipolitiskt obunden. Det var också ett spännande konstaterande.

Självklart ska medborgarna informeras om de beslut som riksdagen fattar och om de regler och föreskrifter som gäller. Det är inte tu tal om den saken. Men detta handlar om information om regeringens budgetproposition. Det är inte antaget av riksdagen. Det kan i princip förändras. Det är inte riksdagens beslut. Ändå väljer regeringen att gå till Apoteket och till Posten med detta. Jag menar att det naturligtvis görs i partipolitiska syften. Det är ingen renodlad informationsåtgärd, utan det handlar om att informera om vilka regler som gäller, och det vet man inte förrän riksdagen har fattat sitt beslut.

Detta är alltså principiellt djupt problematiskt, och jag tycker att Yoomi Renström bör behandla denna fråga med lite större principiellt djup än vad hon hittills har gjort.

Anf. 71 YOOMI RENSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tror att Tobias Krantz, om de borgerliga partierna skulle komma i regeringsställning, vilket jag naturligtvis inte önskar, också kommer att upptäcka att det som Folkpartiet vill inte alltid blir det slutliga resultatet för regeringen. Det som regeringen slutgiltigt gör handlar om så mycket mer än vad varje parti vill, och det är den informationen som man kan komma ut med.

Tobias Krantz talar väldigt mycket om partipolitik. Vad vi nu granskar är om ministern har gjort något fel, alltså om det är fråga om ministerstyre i detta ärende. Det är det som konstitutionsutskottet ska granska. Och i det ärendet finns det ingenting att säga om detta. Det är ni ju själva övertygade om också.

Om ni sedan är oense eller tycker att det är fel att myndigheterna agerar är en annan fråga. Men det är ministrernas agerande som vi diskuterar i detta ärende. Och i detta fall finns det inget som helst fel som vi ser det.

Anf. 72 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det var ett intressant resonemang om partipolitiskt neutrala regeringar.

Yoomi Renström talar här om pinsamheter. Den pinsamhet som finns här är väl att majoriteten i utskottet helt enkelt genom sitt agerande säger att staten inte ska respektera de avtal som staten har ingått. Det är det mest pinsamma i den här situationen.

Jag har två frågor till Yoomi Renström. Den första är: Saknar verksamhetsavtalet som staten har med Apoteket betydelse? Den andra är: Under förutsättning att du anser att det har någon betydelse, tycker du inte att staten ska respektera innehållet i ett sådant avtal?

Anf. 73 YOOMI RENSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det ena som Ingvar Svensson talar om är avtalet om själva verksamheterna. Det andra är information av intresse för allmänheten och att man kan använda sig av de kanaler som finns.

Jag tycker kanske att ni tolkar avtalen oerhört snävt. Jag återkommer till det. Det är upp till Apoteksbolaget självt att avgöra vad det vill in-

*Gransknings-
betänkande*

*Distribuering av
broschyrer om
budgetpropositionen
för år 2006 via
Apoteket AB och
Posten AB*

formera om eller göra utanför avtalet, även om jag inte kan se att detta egentligen har med avtalsfrågan att göra.

Jag har inte mycket mer att säga om detta.

Anf. 74 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! I verksamhetsavtalet är rubriken den som jag tidigare läste upp, Verksamhet som bolaget får bedriva. Innebörden av det Yoomi Renström säger är att den rubriken inte har någon betydelse. Man får bedriva vilken verksamhet som helst enligt avtalet.

Är inte det ett väldigt konstigt synsätt att man har ett verksamhetsavtal som säger vad man får bedriva för verksamhet om man sedan inte respekterar det i sammanhanget?

Man kan notera att Yoomi Renström, kanske lite skämtsamt, ville hävda att broschyren var hälsofrämjande. Det har inte haft några direkta effekter på ohälsotalet, om man får säga så.

Anf. 75 YOOMI RENSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Ingvar Svenssons sista replik kan vi ta utanför den här debatten om konstitutionsfrågor. Det är jag fullt beredd att göra.

Ingvar Svensson tolkar avtalet väldigt snävt. Jag kan inte se att information om regeringens budgetproposition är en verksamhet som Apoteket ska bestämma sig för om det ska ägna sig åt eller inte. Det tror jag är att dra väldigt stora växlar på att det har upplåtit sina lokaler för att man sätter ut en information till allmänheten som det kan tycka är av intresse för allmänheten att få.

SJ har till exempel sin tidning. Det är för att det intresserar dem som åker tågen. Det är säkert heller inte något som står inskrivet i dess avtal om verksamhet att det ska ägna sig åt. Men det är ändå någonting som det har.

Jag tror inte att upplåta lokalerna för informationsmaterial är en ny verksamhet som Apoteket ägnar sig åt. Det är helt upp till informationsavdelningen om det tycker att det finns intresse för allmänheten eller inte. Det beslutet har Apoteksbolaget självt fattat.

Anf. 76 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Det är verkligen de konstitutionella höjderna vi närmar oss mot slutet av debatten.

Jag undrar om det är vanligt internationellt att regeringar blir kritiserade för att de vill sprida kännedom om sin budgetproposition. Jag tror inte det. Men det är i och för sig inget argument. Det kan vara fel ändå. I det här fallet tror jag dock att reservanterna är fullständigt fel ute.

Har regeringen i strid med lagstiftning eller andra regler pressat, beordrat eller tubbat Posten respektive Apoteket att göra den här broschyren tillgänglig? Nej, och såvitt jag förstår hävdar inte heller reservanterna att det är på det sättet. Därmed är saken egentligen avklarad. Det finns inte mer att säga för utskottet.

Sedan kan man fundera på det från bolagens sida. Borde de ha gjort det här? Är det felaktigt på något sätt? Nu granskar vi inte bolagen, men man kan ju ställa sig den frågan i alla fall. Det är också svårt att se att det skulle kunna vara lagstridigt eller avtalsstridigt på något sätt för bolagen att åta sig att ställa ut några ställ med broschyrer.

Ingvar Svensson har hänvisat till det avtal som finns med Apoteket. Precis som Yoomi Renström sade är det en väldigt märklig tolkning av avtalet. Där står om verksamhet som Apoteket får bedriva. Men det blir fullständigt orimligt att tolka detta som en uttömmande lista på verksamheter som får förekomma i Apotekets lokaler.

Här måste man falla tillbaka på aktiebolagslagen och bolagsordning där det står att det ska vara verksamhet som är förenlig med bolagets syfte. Om man skulle tolka det så snävt som Ingvar Svensson gör att ingenting som inte uttryckligen står i det avtalet får förekomma i Apotekets lokaler, då kan inte föreståndaren tillåta att man sätter upp en affisch för en skolklass loppmarknad eller någonting.

Man kan tycka att det är skillnad på budgetpropositionen och en loppmarknad, men i princip är det väl samma sak det handlar om, skulle jag vilja påstå, i detta avseende. Nej, det finns nog inte anledning att rikta någon kritik. Det gör inte heller reservanterna. De vill skriva in en självklarhet, nämligen att man ska respektera avtal.

Varför vill vi inte skriva in det? Jo, därför att skriver man in självklarheter skapar man föreställningen om att det inte är en självklarhet, för då skulle vi inte ha skrivit in det. Det är liksom att utskottet skulle skriva att vi vill erinra om att det inte är tillåtet för finansministern att förskingra statskassan. Vi brukar inte skriva in sådana saker när det inte finns anledning.

Anf. 77 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Vi behöver inte ta en lång debatt på den här punkten. Jag skulle vilja ställa en fråga till Mats Einarsson. Om nu regeringen skriver ett avtal med en rubrik som heter Verksamhet som bolaget får bedriva, är innebörden av det Mats Einarsson säger att staten inte menar allvar med en sådan rubrik?

Anf. 78 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jo, jag menar att staten menar allvar med alla avtal som man skriver med alla andra aktörer. Vad jag säger är helt enkelt att det avtal som vi nu talar om som jag kan se det inte på något sätt förhindrar Apotekets ledning att i sina lokaler ställa ut små ställ med broschyrer där regeringens budgetproposition presenteras.

Anf. 79 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag har inte ifrågasatt bolagets rätt just precis i den här debatten, utan det handlar om statens sätt att vårda sina avtal. Staten bör rimligtvis mena någonting med vad den säger. Men det menar kanske inte Mats Einarsson att den bör göra?

Anf. 80 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jo, jag tror att staten menar vad den skriver in i olika avtal. Jag tror också att allt som staten menar inte finns inskrivet i avtalen.

Anf. 81 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Anledningen till att jag begärde ordet igen var Tobias Krantz utflykt i någonting som vi inte ens har granskat i det här samman-

hanget och inte tidigare heller, nämligen det han kallar för myndighetspropaganda.

Det skulle naturligtvis kunna vara föremål för en ganska lång diskussion. För eventuella åhörare och tittare vill jag klarlägga att Tobias Krantz nu svepande säger: Det ska myndigheterna inte hålla på med. Man får nog ändå fundera över om inte JämO är till för att främja jämställdheten och Diskrimineringsombudsmannen är till för att förhindra diskriminering.

Några tiotals miljoner, kanske 50–60 miljoner kronor, till Vägverket är till för att främja trafiksäkerheten. Systembolaget ägnar sig åt att hävda de åldersgränser och den försiktighet med alkohol som staten har påbjudit att Systembolaget ska ägna sig åt och som är själva grunden för Systembolaget. Detta för att ta några sådana exempel. Man kan inte bara svepande säga att detta är myndighetspropaganda och ska inte förekomma.

Eftersom Tobias Krantz ägnade en så stor del av sitt inledande anförande åt något som KU inte ens hade granskat tycker jag att det fanns anledning att göra det här påpekandet.

Anf. 82 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Debatten lider, och möjligen vi med den. Därför ska jag fatta mig mycket kort.

Jag tycker att det finns skäl att sätta in frågan i ett större sammanhang, även om förstås inte hela omfattningen av den statliga opinionsbildningen är föremål för granskning av KU just i det här fallet.

Min enkla ståndpunkt är att statliga myndigheter och statliga bolag naturligtvis ska informera och upplysa om det som är riksdagens beslut, om regler och lagar och bestämmelser och även mana till efterföljd av de lagar och regler som finns.

Det jag vänder mig emot, och som jag tyckte var tydligt av mitt anförande och av de exempel som jag tog upp, är att statliga myndigheter och bolag ägnar sig åt propaganda som är partipolitiskt betingad och där det inte finns ett tydligt angivet uppdrag i de instruktioner och regelverk som finns för myndigheterna att de ska ägna sig åt opinionsbildning och upplysningsverksamhet. Det är det vi ska komma bort ifrån. Det är min principiella ståndpunkt.

Anf. 83 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Tobias Krantz är möjligen inte den som ska tala om lidande i debatten. Men bortsett från det nämnde Tobias Krantz svartarbete. Står inte Tobias Krantz och Folkpartiet bakom de regler som gäller för beskattning, inkomster och svartarbete? Eller är det någonting som ska slopas när Folkpartiet möjligen kommer i regeringsställning? Jag tycker fortfarande, herr talman, att Tobias Krantz är svepande och generaliserande och gör detta snarast i partipolitiskt syfte och inte i syfte att få bättre eller annorlunda principer till stånd. Han gör det för att tjäna kort-siktiga partipolitiska poänger.

Anf. 84 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Om jag tjänar kortsiktiga partipolitiska poänger och om jag tjänar på det som jag säger får medborgarna, väljarna och de som eventuellt lyssnar till debatten avgöra.

Jag har försökt redogöra för hur jag i grunden ser på vad statliga myndigheter och statliga bolag ska ha för uppdrag. Jag tycker att det är rimligt att i en sådan här diskussion ändå utvidga den lite vid sidan av det statliga granskningsområde vi har. Min uppfattning är att statliga myndigheter och bolag ska informera och upplysa och i akt och mening se till att de regler och lagar som finns ska följas. Det är självklart. Trafiksäkerhetsarbetet är en sådan självklarhet. Det finns också andra områden, som Göran Magnusson var inne på.

Det jag vänder mig mot i både Skatteverkets och Naturvårdsverkets kampanj – om vi nu ska gå in i detalj på dem – är inte att Skatteverket upplyser om vilka lagar och regler som finns eller manar till efterföljd av de lagar och regler som finns, utan det sätt på vilket kampanjerna genomfördes. Jag tror att de allra flesta som följde Skatteverkets kampanj uppfattade det som att den gav uttryck för en socialdemokratisk syn på hur svartarbete ska bekämpas. Det var ingen neutral presentation och inte någon neutral beskrivning av bakgrunden till svartarbete och hur svartarbete ska kunna bekämpas. Det var en socialdemokratisk syn.

Likadant var det i Naturvårdsverkets kampanj. Det är jättebra att informera och upplysa människor om hur man ska motverka klimatförsämring. Men det är knappast neutralt eller sakligt att som mål för en kampanj ha att fler människor ska övertygas om att det är viktigt med statliga styrmedel i miljöpolitiken. Det är en politisk uppfattning som man kan hålla med om eller inte hålla med om, men det är en politisk uppfattning. Enligt min uppfattning ska statliga myndigheter och, för all del, bolag inte ägna sig åt att för skattebetalarnas pengar försöka tala om för medborgarna vilka politiska åsikter de ska ha.

Anf. 85 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att mitt lilla anförande här inte var förgäves. Nu börjar Tobias Krantz att retirera. Han gör preciseringar och konstaterar att olika myndigheter och andra ska fullfölja de ena och de andra aktiviteterna. Att någon myndighet skulle åläggas att bedriva folktopartistisk eller socialdemokratisk propaganda eller något annat partis är främmande både för Tobias Krantz och mig. Den här lilla efterdebatten har varit bra på det sätt att Tobias Krantz nu börjar inse att det inte är så enkelt att man med svepande resonemang kan säga att myndighetspropagandan ska bort.

Statsminister Göran Perssons mottagande av ett hedersdoktorat (avsnitt 7.3)

Anf. 86 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Den här historien handlar om Göran Perssons mottagande av hedersdoktoratet i december 2004 – ett hedersdoktorat vid Örebro universitet.

*Gransknings-
betänkande*

*Distribuering av
broschyrer om
budgetpropositionen
för år 2006 via
Apoteket AB och
Posten AB*

*Statsminister Göran
Perssons mottagande
av ett hedersdoktorat*

Ordningsföljden i hur detta har gått till är följande: 1999 utsågs Högskolan i Örebro till universitet. Detta skedde med statsministerns direkta medverkan. Det var till och med så att statsministern själv dök upp på plats i Örebro och meddelade den glada nyheten att Högskolan i Örebro skulle bli universitet.

I december 2004 utsågs Göran Persson till hedersdoktor vid Örebro universitet. Promoveringen ägde rum i februari 2005. Motiveringen lød: ”Genom att utse Högskolan i Örebro till universitet 1999, visade statsminister Göran Persson prov på såväl mod som förutseende genom att förstå och stödja den potential och vitalitet som Örebro universitet representerar. Hans initiativ och beslut bär nu frukt i det unga universitetet för växande människor.”

Detta är, menar jag, en fullständigt unik motivering till utdelandet av hedersdoktorat. Tittar vi igenom de hedersdoktorat och de motiveringar som finns – de finns också i KU:s granskningsmaterial – ser vi att motsvarande motivering inte alls finns med när det gäller utnämning av andra hedersdoktorer. Det har oftast handlat om att ett universitet eller en högskola vill ge ett hedersdoktorat till en person som har gått på universitetet eller högskolan. Man vill visa att man känner stolthet över att personen har gått på det universitetet eller den högskolan.

Det finns ett antal olika omständigheter som jag menar gör att hedersdoktoratet och Göran Perssons mottagning av det är djupt problematiskt.

För det första handlar det om den unika motiveringen, som skiljer ut sig från i stort sett alla andra motiveringar om hedersdoktorat.

För det andra handlar det om den tydliga direkta koppling som finns mellan det faktum att Högskolan i Örebro blev universitet och att Göran Persson fick motta hedersdoktoratet.

För det tredje, herr talman, finns det ett antal andra omständigheter i fallet som pekar på att det här är mycket knepigt och enligt min mening djupt problematiskt.

Det handlar bland annat om att det i den styrelse som finns på Örebro universitet fanns en dominans av socialdemokrater. Rektorn vid universitetet har en bakgrund som socialdemokratisk kommunpolitiker. Också vid tidigare tillfällen hade rektor försökt att få en professor eller dekanus vid universitetet att föreslå att Göran Persson skulle utnämnas till hedersdoktor. Men den personen hade vägrat genomföra detta på grund av att hon ansåg det olämpligt att hamna i den typen av beroendeställning till statsministern som det här skulle kunna innebära.

Det finns alltså ett antal omständigheter som pekar på att det här är en relation som inte är sund och som borde räknas som otillbörlig: den unika motiveringen, den direkta koppling som finns mellan det faktum att Örebro högskola blev universitet och det faktum att det finns ett antal andra besvärande omständigheter som är mycket egendomliga.

Granskningen handlar inte om huruvida vi tycker att hedersdoktoratssystemet i dess helhet är bra eller dåligt. Det granskar inte konstitutionsutskottet. Vi granskar inte heller huruvida det var rätt beslut av Örebro universitet att utdela hedersdoktoratet. Personligen tycker jag att det är pinsamt att ett universitet som ska vara oberoende och självständigt visar den servilitet och det fjäsk för landets statsminister som det här innebär. Men det granskar vi inte heller.

Vi granskar huruvida det var rätt av statsministern att ta emot hedersdoktoratet eller inte. Jag menar att eftersom statsministern har en sådan tyngd och sådan vikt var det mycket olämpligt av honom att ta emot hedersdoktoratet med den unika motivering som skedde. Det var alltså, återigen, inte såsom det brukar vara när det handlar om hedersdoktorat – att ett universitet eller en högskola vill visa att man är stolt över att en person har gått på den högskolan eller det universitetet. Det handlar i stället om en direkt koppling till någonting som statsministern tidigare hade gjort.

Den offentliga debatten har också visat att många har uppfattat det på det sättet. Det har funnits en tydlig intern kritik på Örebro universitet mot att Göran Persson fick hedersdoktoratet, med motiveringen att man skulle hamna i en otillbörlig relation. Ansvaret för den otillbörliga relationen ligger inte bara på Örebro universitet utan också på statsministern. Statsministern har i det här perspektivet enligt min och Folkpartiets uppfattning inte tagit sitt ansvar. Det var olämpligt av Göran Persson att ta emot hedersdoktoratet. Det har försatt honom i en situation där förtroendet för honom kan rubbas när det gäller framtida beslut, bland annat på universitetsområdet. Det var dumt, det var olämpligt och det borde han inte ha gjort. Även om jag kan förstå att statsministern blev glad och upprymd över att bli erbjuden detta hedersdoktorat hade han kunnat tacka nej till utnämningen, precis som framkom under utfrågningen.

Vi pratade tidigare om utnämningsspolitiken. Det här är något slags omvänd utnämningsspolitik som andra delar av samhället har ägnat sig åt när det gäller statsministern. Jag tycker att det tyvärr är ett tecken på att det finns en osund relation mellan, i det här fallet, vissa delar av statsförvaltningen, universitet, och den exekutiva makten, statsministern. Det finns många bottenar i detta. Vi ska inte gräva i alla dem just nu, men jag menar att vi ändå måste konstatera att statsministern har ett ansvar för den här relationen. Statsministern borde ha avstått från att ta emot den här utmärkelsen, särskilt med den mycket unika motivering som gavs för utmärkelsen.

Anf. 87 ANDERS BENGTTSSON (s):

Herr talman! Av hävd brukar vi i konstitutionsutskottet undvika att recensera de enskilda anmälningarna, men i vissa lägen är det svårt att undvika att göra en stilla reflexion kring själva anmälan. Detta är en sådan anmälan där man funderar lite grann på vad som egentligen ligger bakom.

Folkpartiet tycker att statsministern skulle ha tackat nej till att ta emot den här hedersutmärkelsen. Vi hörde hur Tobias Krantz med emfas försökte hävda att det skulle ligga något slags jävsituation bakom, men hur han än försökte och upprepade saker ett flertal gånger, var det ingenting som övertygade mig om att det kommer i närheten av en jävsituation. Jag återkommer till det lite längre fram.

Var och en av oss ledamöter har rätt att anmäla en minister eller regeringen om man anser att det finns fog för det. Vi tar naturligtvis emot alla anmälningar, och det ska vi också göra. Sedan sätter sig konstitutionsutskottet ned och slår sina kloka huvuden ihop och funderar över varje anmälan som kommer in. Är detta någonting som vi ska jobba vidare

med? Är detta någonting som kan föranleda kritik utifrån konstitutionella synpunkter?

Det finns också ett stort antal anmälningar som vi tittar på och där vi ganska snabbt kommer fram till att här finns inte alls fog för någon form av kritik. Detta är en sådan anmälan som är helt horribel och går utanför allt som har med konstitutionen att göra. Detta är en anmälan som ett i stort sett enigt konstitutionsutskott, förutom då Tobias Krantz och resten av Folkpartiet som har reserverat sig, har avskrivit ganska enkelt och sagt att här finns inte någon kritik att framföra och inte någonting att peka på. Det finns ingenting som tyder på att man felaktigt skulle ha gynnat Örebro universitet i det här fallet.

Jag tycker att det är ett klumpigt försök från Folkpartiets och Tobias Krantz sida att svärta ned statsministern. Eller är det kanske Örebro universitet som man är ute efter? Vem vet? Eller är det en ny princip som Folkpartiet vill stadfästa att inga statsråd ska ta emot hedersdoktorat? Ska det vara förbjudet för statsråd att bli utnämnda till hedersdoktorer? Ska det i så fall gälla när de är i tjänst eller ska det gälla för all evighet, det vill säga att har man en gång varit statsråd kan man aldrig bli hedersdoktor? Kan ett statsråd över huvud taget vara doktor? Kan doktor Krantz bli statsråd i en eventuell framtida borgerlig regering? Och skulle han i så fall bara gynna de filosofiska disciplinerna? Eller skulle han också ta hänsyn till andra discipliner?

Nej, självklart är det inte så. Men det visar den absurda tankegång som ligger bakom Folkpartiets resonemang. Den kommer väl till uttryck i den borgerliga pamflett som bland annat Tobias Krantz skrivit under. Där sägs det saker som: Vissa delar av statsförvaltningen har förvandlats till socialdemokratiska reservat. Partibok är i praktiken nödvändig för den som vill göra karriär. Grundlagen blir en chimär, en kuliss för socialdemokratisk maktpolitik.

Det är klart att i en sådan miljö där citat av denna typ skapas blir det naturligt att se en doktorshatt som ett led i en konspiration om tjänster och gentjänster. För alla oss andra blir det bara groteskt, småsint och avundsjukt. Om det inte var så att personer som Tobias Krantz på allvar vill ha makten i Sverige kunde man ha smålett åt det. Men nu blir det tyvärr bara ett tragiskt exempel på den gamla sanningen att det som förenar borgerligheten framför allt är hatet mot socialdemokratin.

Anf. 88 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag hade förväntat mig lite mer argumentation i sakfrågan från Anders Bengtsson i stället för den typen av uttryck som Anders Bengtsson använde för att karakterisera mitt och Folkpartiets agerande i den här frågan. Det var tydligen inte bara så att vår ståndpunkt i sakfrågan var fel, utan det var också fel att göra en anmälan.

Men om vi tittar på de konstitutionella grunder som finns diskuteras det bland annat i utskottets utredningstext huruvida det finns jävsregler som det kan ha brutits mot. Den etikkommitté som i början av 90-talet lade fram förslag om hur statsråd skulle agera i olika situationer där man kan riskera att hamna i en otillbörlig relation diskuteras. Den bakgrunden finns, så det måste ändå ha varit rimligt med socialdemokratiska mått mätt att den här diskussionen får föras. Eller är det så att det råder ett debatt- och anmälningsförbud på den typen av punkter som statsminister

Göran Persson tycker är särskilt känsliga och särskilt besvärliga och där man riskerar att trampa på ömma tår?

Det är ett sidospår när Anders Bengtsson talar om utnämningsspolitiken. Den har vi diskuterat tidigare. Jag tar gärna den debatten igen. Och Arbetsmarknadsstyrelsen, Ams, har inte haft någonting annat än en socialdemokrat som chef under de senaste 50 åren, det vill säga under den tid som Ams har funnits. Det är klart att det finns skäl att använda rätt starka ord när man karakteriserar regeringens utnämningsspolitik på det området.

Jag skulle vilja ge Anders Bengtsson chansen igen att argumentera lite grann mer i sakfrågan och förklara varför det var så otroligt lämpligt av Göran Persson att ta emot det här hedersdoktoratet.

Detta handlar inte om ett angrepp mot hedersdoktoratsystemet. Jag vill också påpeka att jag inte är hedersdoktor och inte aspirerar på att bli det. Jag har avlagt doktorsexamen helt enligt de examensregler som gäller och på ett helt normalt sätt. Det är inget angrepp på det. Det är inget angrepp mot att statsråd ska kunna bli hedersdoktorer, men däremot måste statsråd noga tänka över med vilken motivering man tar emot hedersdoktorat.

Här finns det en tydlig koppling mellan vad Göran Persson gjorde 1999, när han själv dessutom personligen åkte till Örebro universitet och meddelade detta, och det hedersdoktorat han fick 2004–2005. Det var olämpligt att försätta sig i den situationen.

Anf. 89 ANDERS BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Tobias Krantz att jag var väldigt noga i mitt anförande med att säga att var och en av oss ledamöter har rätt att anmäla till KU i princip vilken fråga som helst. Vi tar emot den, och vi behandlar alla frågor seriöst. Det var jag väldigt tydlig med i mitt anförande.

Men när vi sedan går igenom anmälan och slår våra kloka huvuden ihop kommer vi fram till att vissa saker ska vi ägna mer tid åt och vissa saker behöver vi inte ägna så himla mycket tid åt. Detta är en fråga som egentligen inte borde ha blivit anmäld och som vi inte ägnar så där himla mycket tid åt. Men anmälan har kommit in, och vi har behandlat den. Vi har kommit fram till att där finns ingen som helst grund för kritik. Det ligger inte i närheten av en jävsfråga. Frågan har till och med varit utredd av åklagare som också skrev av den relativt enkelt i sitt beslut. Där finns ingenting som påminner om en jävsituation.

Att Örebro universitet kanske eventuellt inte har koll på hur regeringsbeslut fattas må vara en sak, men doktor Krantz borde ju veta hur regeringen fattar beslut. Det är inte statsministern som utser universitet i det här landet. Det gör regeringen gemensamt. Det är väl förberett under lång tid, och det är utbildningsministern som bereder ärendet och framför det i regeringen. Beslutet är alltså fattat i konsensus i regeringen. Statsministern har inte själv fattat det här beslutet. Det har dessutom gått lång tid mellan detta och att han blev utsedd av ett universitet där han själv har studerat.

Anf. 90 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag blir inte riktigt klok på Anders Bengtssons argumentation. Det är väldigt lite argumentation i sakfrågan, utan det handlar i

Prot. 2005/06:138
9 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Statsminister Göran
Perssons mottagande
av ett hedersdoktorat*

hög grad om att anmälan aldrig borde ha gjorts, och sedan försöker Anders Bengtsson slå knut på sig själv när han ändå hävdar att man naturligtvis har rätt att göra en anmälan. Det är alltså väldigt lite argumentation i sakfrågan, och jag tycker ändå att den här diskussionen förtjänar sådan argumentation, särskilt om man använder den typen av skarp polemik. Då bör man ha ett antal argument som man underbygger polemiken med, och det tycker jag inte att Anders Bengtsson har.

Jag tycker att det är uppenbart av den debatt som har förts efter att Göran Persson fick motta hedersdoktoratet visar att förtroendet för honom har rubbats. Det här handlar om att statsråd inte ska försätta sig i en situation där förtroendet för honom eller henne kan rubbas. Man måste ha ett tydligt säkerhetsavstånd till att försätta sig i den typen av situationer. Det hade varit väldigt lätt för Göran Persson att säga: Tack, det var mycket trevligt att ni vill utnämna mig till hedersdoktor, men jag tycker att det är olämpligt att jag tar emot det här hedersdoktoratet med den motivering som ni nu ger, inte minst därför att det finns frågor på den politiska agendan framöver som kan beröra Örebro universitet och som regeringen ska fatta beslut om. Exempelvis finns diskussioner om huruvida Örebro universitet ska få läkarutbildning eller inte.

Det kanske hade varit lämpligt av Göran Persson att inte ta emot hedersdoktoratet för att inte försätta sig i en sådan situation att beslutet kan misstänkliggöras. Det behöver ju faktiskt inte vara så att en relation är otillbörlig bara för att någon kan gynnas av den. Det kan ju också vara så att Örebro universitet i praktiken missgynnas av att statsministern tagit emot ett hedersdoktorat vid Örebro universitet.

Jag tycker att Anders Bengtsson smiter ifrån frågan om jävsituationen alltför lättvindigt. Det är klart att det är så att regeringen fattar kollektiva beslut och att utbildningsministern gjort föredragningen i regeringen, men statsministern har ju en stor tyngd i regeringen, och hans ord väger tungt. Det här skapar frågor om förtroendet för regeringens politik på området, och det borde inte statsministern ha medverkat till.

Anf. 91 ANDERS BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt var den debatt som Tobias Krantz hävdar har förts i den här frågan har förts någonstans. Det har inte varit någon större debatt om detta. Det är Tobias Krantz som håller liv i den här frågan och hävdar att det inte finns något förtroende för Göran Persson eftersom han har tagit emot doktorshatten. Den debatten förs ingen annanstans. Det är Tobias Krantz som underblåser den och försöker svärta ned statsministern i det här fallet. Naturligtvis kan det vara en oppositionspolitikers roll att göra det, men blanda inte ihop det med de konstitutionella grunderna. Blanda inte ihop det med det som tas upp i granskningen. Det är en helt annan sak. Den debatten får Tobias Krantz gärna föra ute i medier och var han vill, men den har ingenting med de konstitutionella grunderna att göra. Därav hävdar jag att det inte finns någon jävsfråga. Det är ju till och med utrett av åklagare som har sagt att det inte finns något som tillnärmelsevis liknar jäv i den här frågan.

Det är ju inte Göran Persson som styr över att han har blivit utnämnd till hedersdoktor. Även om han skulle ha tackat nej till att ta emot doktorshatten så är han ju redan promoverad till hedersdoktor. Utnämningen har alltså i det fallet redan skett.

Är det kanske så att det finns något annat konspiratoriskt tänkande bakom detta, som Tobias inte riktigt vill komma fram till, kanske att Göran Persson skulle ha ringt upp och bett att få bli nominerad? Vad är det Tobias är ute efter? Det skulle vara intressant att veta, men det får vi inte reda på i just den här debatten. Det kan vi ta vid ett annat tillfälle.

Göran Persson är redan utnämnd. Oavsett om han tog emot doktors-hatten eller inte så har han fått den. Jag tycker att han är väl värd den.

Anf. 92 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Bör statsministern neka att acceptera hedersdoktorat om motiveringen är fjäskigt formulerad och därmed kanske försätter universitetet i fråga i en lite obekväm sits, eller bör statsministern av allmän artighet förbigå fjäskiga formuleringar med tystnad och riskera att bli KU-anmäld av Folkpartiet? Herr talman, det är stora och svåra frågor, men det är snarare frågor om protokoll och om vett och etikett än om Sveriges konstitution.

Tobias Krantz och Folkpartiet kan ju inte klaga på att vi inte har tagit den här anmälan på allvar. Vi ägnar nio sidor av betänkandet åt att undersöka allting som har något avlägset samband med anmälan, till exempel jävsregler om bisysslor och vilka statsråd som tidigare har fått hedersdoktorat, från Gösta Bagge 1944 och framåt. Det är alltså ganska ordentligt genomtröskat, skulle jag vilja säga.

Det som säger något om substansen i anmälan är möjligtvis längden på det avslutande stycket, nämligen utskottets ställningstagande. Jag läser det i dess helhet: ”Granskningen föranleder inget uttalande från utskottet.”

Anf. 93 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Som synes delar vi majoritetens uppfattning. En randmärkning är dock, som flera har varit inne på, att universitetets motivering är märklig. Det förefaller inte uppfylla rimliga krav på oberoende att utdela en så kallad doktorshatt med motiveringen att olika politiska insatser har gjorts för utdelaren av den berörda hatten. Men KU har inte att granska universitetet, och än mindre de motiveringar man där skriver, utan enbart själva mottagandet av hatten. Där kan jag konstatera att det, som sagt, inte finns någon grund för konstitutionell kritik.

Anf. 94 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Mikael Johansson konstaterar i sitt inlägg att det var ett märkligt beslut och framför allt att det var en märklig motivering. Jag uppfattar Mikael Johansson så att han framför något slags kritik mot den motivering som finns. Den var märklig och visar inte på något oberoende och någon självständighet för Örebro universitet.

Det här är ju ett tvåpartsförhållande. Det är någon som utnämner och någon som tar emot utmärkelsen. Anders Bengtsson ställde under utskottsförhören den föredömliga frågan huruvida statsministern kunde avböja att ta emot utmärkelsen. På den svarade statsministern: Ja, jag kunde ha låtit bli att ta emot utmärkelsen.

Alltså finns det ett tvåpartsförhållande här. Om det nu är så att Mikael Johansson konstaterar att han gör analysen att det var en olämplig formu-

*Gransknings-
betänkande*

*Statsminister Göran
Perssons mottagande
av ett hedersdoktorat*

lering av Örebro universitet, varför är det då inte olämpligt av statsministern att ta emot hedersdoktoratet med den motiveringen?

Anf. 95 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Motiveringen ändras ju inte om statsministern väljer att inte ta emot den här hatten. Det är fortfarande samma motivering, och det är lika märkligt. Men det är inte det som konstitutionsutskottet har att granska.

Anf. 96 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! När hedersdoktorat utdelas går det inte till så att ett universitet eller en högskola bara talar om att de utnämner en person till hedersdoktor. Självklart föregås det av någon typ av informella diskussioner om huruvida den personen är intresserad av att motta hedersdoktoratet eller att man har någon grundad anledning att tro det. Det känns därför märkligt att göra den uppdelning som Mikael Johansson gör, nämligen att utnämningen hade ägt rum ändå.

Om Göran Persson hade indikerat att han inte kunde acceptera hedersdoktoratet med den motivering som de ville ge det hade utnämningen naturligtvis inte ägt rum. Det är en självklarhet. Om Mikael Johansson anser, såsom jag, att det var en olämplig formulering och en olämplig motivering undrar jag än en gång: Varför var det då inte olämpligt av statsminister Göran Persson att ta emot hedersdoktoratet med den olämpliga motiveringen?

Anf. 97 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Det är – återigen – inte vår uppgift att granska universitetet och hur de jobbat med denna fråga; det gäller både det organisatoriska och de motiveringar de använt. Det är ju inte säkert att statsministern blivit tillfrågad i det här fallet. Fortfarande finns det inte någon konstitutionell grund för att rikta kritik mot detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

6 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motioner

med anledning av skr. 2005/06:204 Sveriges politik för global utveckling

2005/06:U12 av Joe Frans (s)

2005/06:U13 av Joe Frans (s)

2005/06:U14 av Joe Frans (s)

2005/06:U15 av Anne Ludvigsson (s)

med anledning av skr. 2005/06:206 Ett Sverige för barn – redogörelse för regeringens barnpolitik

2005/06:So49 av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (v)

Näringsutskottets betänkanden
2005/06:NU17 Förnybar el med gröna certifikat
2005/06:NU21 Miljövänlig el med vindkraft
2005/06:NU22 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Prot. 2005/06:138
9 juni

Lagutskottets betänkanden
2005/06:LU33 Konsumentpolitikens mål och inriktning
2005/06:LU36 En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen
2005/06:LU38 Uppskov med behandlingen av ett ärende
2005/06:LU39 Ändring i lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m.

Bostadsutskottets betänkanden
2005/06:BoU9 Nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande
2005/06:BoU13 Uppskov med behandlingen av ärende

Konstitutionsutskottets betänkande
2005/06:KU40 Nya villkor för driftsstödet till dagstidningar

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande
2005/06:UFöU2 Svenskt deltagande i en EU-ledd militär förstärkningsstyrka till stöd för FN-insatsen i Demokratiska republiken Kongo

Utrikesutskottets betänkande
2005/06:UU22 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Trafikutskottets betänkande
2005/06:TU15 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialutskottets betänkande
2005/06:SoU32 Uppskov med behandlingen av ärenden

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 juni

2005/06:1775 av *Christina Axelsson* (s) till statsrådet Lena Sommestad
Dumpning av kemiska stridsmedel

2005/06:1776 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg

Avvisning av asylsökande från Sudan

2005/06:1777 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Jan Eliasson
Iranska regimkritiska flyktingar

2005/06:1778 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Mesing

Företagande på lika villkor

2005/06:1779 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Marknadsföring av Sverige som turistland

2005/06:1780 av *Marianne Carlström* (s) till statsrådet Barbro Holmberg
Lagstiftning om uppehållstillstånd för traffickingoffer

2005/06:1781 av *Göran Persson* i Simrishamn (s) till statsrådet Sven-Erik Österberg

Kostnader för hemtjänst i fritidsboende

2005/06:1782 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Sven-Erik Österberg

Riktlinjer för myndigheters anställningspolicier

2005/06:1783 av *Björn Hamilton* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Rederistödet

2005/06:1784 av *Jan Ertsborn* (fp) till socialminister Berit Andnor
Regelsystem kring kostnadsfördelning mellan stat och kommun

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 juni.

8 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 9 juni

2005/06:1741 av *Krister Hammarbergh* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Hot mot arbetstillfällena i Arjeplog

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 juni.

9 § Kammaren åtskildes kl. 13.00.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med 5 § anf. 32 (delvis)
och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Avsägelse.....	1
2 § Meddelande om partiledardebatt.....	1
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
5 § Granskningsbetänkande	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU20	2
<i>Inledning (allmänna synpunkter).....</i>	<i>2</i>
Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m)	2
Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s)	4
Anf. 3 TOBIAS KRANTZ (fp)	5
Anf. 4 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	8
Anf. 5 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	8
Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	9
Anf. 7 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	9
Anf. 8 INGVAR SVENSSON (kd)	10
Anf. 9 MATS EINARSSON (v).....	12
Anf. 10 KERSTIN LUNDGREN (c).....	13
Anf. 11 MIKAEL JOHANSSON (mp)	15
Anf. 12 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	18
Anf. 13 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	18
Anf. 14 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd).....	18
Anf. 15 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	20
Anf. 16 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik.....	21
Anf. 17 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	21
Anf. 18 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd) replik.....	22
<i>Handläggningen av svenskt deltagande i projektet Neuron (avsnitt 1.4).....</i>	<i>23</i>
Anf. 19 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	23
Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (c).....	24
Anf. 21 KARIN ÅSTRÖM (s)	25
Anf. 22 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	26
Anf. 23 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	26
Anf. 24 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	26
Anf. 25 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	27
Anf. 26 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	27
Anf. 27 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	27
Anf. 28 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	28
Anf. 29 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	28
Anf. 30 MATS EINARSSON (v).....	28
Anf. 31 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	29
Anf. 32 MATS EINARSSON (v) replik.....	29
Anf. 33 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	30
Anf. 34 MATS EINARSSON (v) replik.....	30

Anf. 35 MIKAEL JOHANSSON (mp)	31
Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	31
Anf. 37 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	31
Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	32
Anf. 39 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	32
<i>Avtal om militärt samarbete med Saudiarabien (avsnitt 2.2)</i>	<i>32</i>
Anf. 40 MATS EINARSSON (v)	32
Anf. 41 MIKAEL JOHANSSON (mp)	34
Anf. 42 KARIN ÅSTRÖM (s)	34
Anf. 43 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	35
Anf. 44 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	35
Anf. 45 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	36
Anf. 46 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	36
Anf. 47 MATS EINARSSON (v) replik	36
Anf. 48 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	37
Anf. 49 MATS EINARSSON (v) replik	37
Anf. 50 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	38
Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (c)	38
Anf. 52 MATS EINARSSON (v) replik	39
Anf. 53 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	39
Anf. 54 MATS EINARSSON (v) replik	40
Anf. 55 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	40
Anf. 56 TOBIAS KRANTZ (fp)	41
Anf. 57 MATS EINARSSON (v) replik	41
Anf. 58 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	42
<i>Utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotskys nominering av en styrelseledamot i två statliga bolag (avsnitt 4.2)</i>	<i>42</i>
Anf. 59 MIKAEL JOHANSSON (mp)	42
Anf. 60 GÖRAN MAGNUSSON (s)	42
Anf. 61 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	43
Anf. 62 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	43
Anf. 63 MATS EINARSSON (v)	43
<i>Distribuering av broschyrer om budgetpropositionen för år 2006 via Apoteket AB och Posten AB (avsnitt 7.2)</i>	<i>44</i>
Anf. 64 TOBIAS KRANTZ (fp)	44
Anf. 65 INGVAR SVENSSON (kd)	45
Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (c)	46
Anf. 67 YOOMI RENSTRÖM (s)	46
Anf. 68 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	47
Anf. 69 YOOMI RENSTRÖM (s) replik	48
Anf. 70 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	48
Anf. 71 YOOMI RENSTRÖM (s) replik	49
Anf. 72 INGVAR SVENSSON (kd) replik	49
Anf. 73 YOOMI RENSTRÖM (s) replik	49
Anf. 74 INGVAR SVENSSON (kd) replik	50
Anf. 75 YOOMI RENSTRÖM (s) replik	50
Anf. 76 MATS EINARSSON (v)	50
Anf. 77 INGVAR SVENSSON (kd) replik	51

Anf. 78 MATS EINARSSON (v) replik.....	51
Anf. 79 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	51
Anf. 80 MATS EINARSSON (v) replik.....	51
Anf. 81 GÖRAN MAGNUSSON (s)	51
Anf. 82 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	52
Anf. 83 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	52
Anf. 84 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	53
Anf. 85 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	53
<i>Statsminister Göran Perssons mottagande av ett hedersdoktorat</i>	
<i>(avsnitt 7.3)</i>	53
Anf. 86 TOBIAS KRANTZ (fp)	53
Anf. 87 ANDERS BENGTSSON (s)	55
Anf. 88 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	56
Anf. 89 ANDERS BENGTSSON (s) replik	57
Anf. 90 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	57
Anf. 91 ANDERS BENGTSSON (s) replik	58
Anf. 92 MATS EINARSSON (v).....	59
Anf. 93 MIKAEL JOHANSSON (mp)	59
Anf. 94 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	59
Anf. 95 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	60
Anf. 96 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	60
Anf. 97 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	60
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)	60
6 § Bordläggning	60
7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	61
8 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	62
9 § Kammaren åtskildes kl. 13.00	62

Prot. 2005/06:138
9 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2006